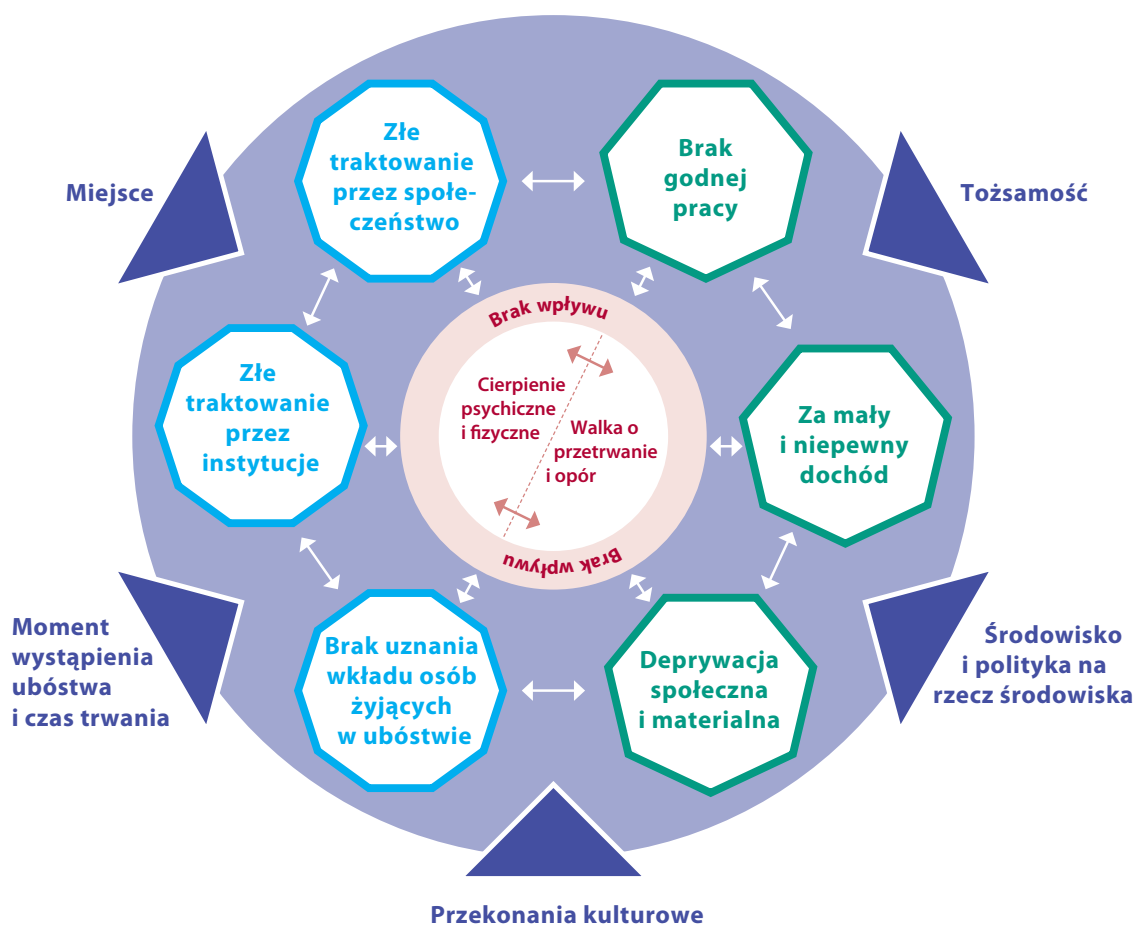

Ukryte wymiar ubóstwa

Międzynarodowe badanie
partycypacyjne

Autorzy i tytuł oryginału: BRAY R., DE LAAT M., GODINOT X., UGARTE A., WALKER R. (2019)
The Hidden Dimensions of Poverty, International Movement ATD Fourth World, Pierrelaye

Redaktorzy wydania angielskiego: Rachel BRAY i Robert WALKER, Uniwersytet Oksfordzki
Raport jest również dostępny na stronie internetowej
Międzynarodowego Ruchu ATD Czwarty Świat w języku angielskim i francuskim:
www.atd-fourthworld.org

©International Movement ATD Fourth World:
All Together for Dignity

Polskie wydanie zostało przygotowane przez Stowarzyszenie ATD Czwarty Świat
Tłumaczenie: Izabela Budzyńska, Anna Huzar, Marek Huzar, Anna Karp, Joanna Krawczyński,
Michał Rudnicki
Redakcja językowa i korekta: Magdalena Macińska
Skład i łamanie: Piotr Chmura–Cegiełkowski

Październik 2019

Spis treści

Streszczenie	4
Wprowadzenie	6
1. Kluczowe doświadczenie	9
Brak wpływu	10
Cierpienie psychiczne i fizyczne	11
Walka o przetrwanie i opór	13
2. Dynamika relacji	15
Złe traktowanie przez instytucje	16
Złe traktowanie przez społeczeństwo	17
Brak uznania wkładu osób ubogich	19
3. Braki i niezaspokojone potrzeby	21
Brak godnej pracy	22
Za mały i niepewny dochód	23
Deprywacja społeczna i materialna	24
Czynniki modyfikujące	26
Tożsamość	27
Moment wystąpienia ubóstwa i czas trwania	28
Miejsce	29
Środowisko i polityka na jego rzecz	30
Przekonania kulturowe	31
Ubóstwo w dzieciństwie i ubóstwo w starszym wieku	32
Ubóstwo w dzieciństwie	33
Ubóstwo w starszym wieku	35
Wnioski i rekomendacje	37
Rekomendacje	39
ANEKSY	40
Aneks 1. Metodologia / procedura badawcza	41
Aneks 2. Proces Krzyżowania wiedzy	43
Aneks 3. Metoda badania ubóstwa wśród dzieci i ubóstwo osób starszych	44
Aneks 4. Członkowie krajowych zespołów badawczych	45
Aneks 5. Międzynarodowy zespół koordynacyjny	46
Aneks 6. Doradczy panel naukowy	46
Aneks 7. Partnerzy	47

Streszczenie

„Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie” – nadrzędny Cel Agendy Zrównoważonego Rozwoju 2030 – odzwierciedla rosnący konsensus co do potrzeby uwzględnienia innych wymiarów niż monetarne w refleksji na temat ubóstwa.

Aby pogłębić rozumienie wielowymiarowego ubóstwa na świecie, Międzynarodowy Ruch ATD Czwarty Świat wraz z naukowcami z Uniwersytetu Oksfordzkiego zainicjował w 2016 r. międzynarodowy projekt badawczy w sześciu krajach (w Bangladeszu, Boliwii, Francji, Stanach Zjednoczonych, Tanzanii i Wielkiej Brytanii). Badanie miało na celu określenie kluczowych wymiarów ubóstwa i ich wzajemnych powiązań.

Projekt opiera się na metodologii *Krzyżowania wiedzy*¹, w ramach której praktycy, naukowcy i osoby z doświadczeniem ubóstwa są współbadaczami. Zgodnie z tą metodologią różne rodzaje wiedzy, wynikające z działania, badań akademickich i doświadczeń życiowych, są najpierw pogłębiane w sposób niezależny poprzez spotkania w trzech oddzielnych grupach. Następnie odbywa się wspólne spotkanie, dzięki czemu członkowie grup mogą wzbogacić nawzajem swoją wiedzę oraz zyskać nowe spojrzenie na rzeczywistość ubóstwa. Proces ten doprowadził do zidentyfikowania dziewięciu kluczowych wymiarów ubóstwa, które pomimo różnic w codziennym życiu osób ubogich w różnych krajach, są zaskakująco podobne².

Sześć z tych wymiarów było wcześniej niezauważanych lub rzadko branych pod uwagę w dyskusjach politycznych. Obok trzech bardziej znanych **braków i niezaspokojonych potrzeb** związanych z *brakiem godnej pracy, za małymi i niepewnymi dochodami oraz deprivacją materialną i społeczną*, napotykamy trzy wymiary **dynamiki relacji**. Zwracają one uwagę na sposób, w jaki ludzie, którzy nie zmagają się z ubóstwem, wpływają na życie tych, którzy są ubodzy z powodu *złego traktowania przez społeczeństwo, złego traktowania przez instytucje oraz braku uznania wkładu osób żyjących w ubóstwie*.

Trzy wymiary, które stanowią **kluczowe doświadczenie** ubóstwa, stawiają w centrum konceptualizacji ubóstwa cierpienie i sprawczość: *cierpienie psychiczne i fizyczne, brak wpływu, walkę o przetrwanie i opór*. Wymiary te przypominają nam, dlaczego należy wyeliminować ubóstwo. Prowadzą także do konkluzji, że istnienie ubóstwa aż do dzisiejszego dnia godzi w człowieczeństwo każdego, niezależnie od tego, czy żyje w ubóstwie, czy nie. Wszystkie dziewięć wymiarów ubóstwa jest ściśle od siebie zależnych. Zazwyczaj doświadcza się ich skutków jednocześnie, nawet jeżeli występują w różnym natężeniu. Mimo że każdy wymiar jest widoczny we wszystkich krajach i większości kontekstów, różnią się one formą i intensywnością w zależności od: *miejsca* (miasto, teren podmiejski lub wiejski), *momentu wystąpienia ubóstwa i czasu trwania* (inne jest doświadczenie krótkotrwałego i długotrwałego ubóstwa), *krótkie okresy różnią się od długich okresów*, ubóstwo dzieci różni się od tego doświadczanego przez osoby starsze (nasze wstępne ustalenia wskazują jednocześnie na istotne podobieństwa między tymi dwoma krańcami spektrum wiekowego ze względu na zależność od władzy innych); *przekonań kulturowych* (dotyczących na przykład tego, czy ubóstwo jest generalnie uważane za spowodowane czynnikami strukturalnymi, czy też osobistymi niepowodzeniami), tożsamości zagrożonej dyskryminacją ze względu na pochodzenie etniczne, płeć i orientację seksualną, która współwystępuje z dyskryminacją ze względu na ubóstwo oraz *środowiska i polityki na rzecz środowiska*, począwszy od zmian klimatycznych, degradacji gleby, zanieczyszczeń i powiązanych z nimi kwestii, a skończywszy na deprivacji w miastach i niedostosowanej infrastrukturze publicznej.

Badania poszukiwawcze prowadzone wśród dzieci i osób starszych ujawniają wymiary podobne do wymienionych powyżej. Dzieci doświadczają jednak dwóch dodatkowych wymiarów: braku opieki i ochrony oraz poświęcenia się dla rodziny, któremu towarzyszy cierpienie i złe traktowanie przez społeczeństwo. W przypadku obu grup interakcje między wymiarami wydają się być potęgowane przez tożsamość, normy kulturowe w odniesieniu do dzieciństwa i starości oraz czas trwania ubóstwa.

Wyniki badań pokazują również, że współdział osób żyjących w ubóstwie w międzynarodowych badaniach jest możliwy. Zyskujemy również w ten sposób dodatkowy wgląd w poruszane kwestie.

1 Krzyżowanie wiedzy (ang. Merging of Knowledge) – metoda szczegółowo opisana w książce *The Merging of Knowledge: People in Poverty and Academics Thinking Together* (University Press of America, 2007). Krzyżowanie wiedzy pozwala czerpać z trzech rodzajów wiedzy: wiedzy osób, które doświadczyły trudności życiowych, wiedzy akademickiej oraz wiedzy praktyków zajmujących się pomocą osobom w trudnej sytuacji. W procesie krzyżowania wiedzy osoby o bardzo różnych doświadczeniach mogą dzielić się nawzajem swoją wiedzą, wypracować wspólne stanowisko oraz poprawić wzajemną komunikację.

2 Raporty krajowych zespołów badawczych umożliwiły międzynarodowemu zespołowi koordynującemu opracowanie raportu międzynarodowego zatytułowanego „Ukryte wymiary ubóstwa”. Ostateczna wersja raportu została zweryfikowana przez wszystkie zespoły krajowe.

Wprowadzenie

W niniejszym sprawozdaniu przedstawiono wyniki badania, którego celem było pogłębienie rozumienia i bardziej precyzyjny pomiar ubóstwa uzyskane dzięki kontaktowi z osobami doświadczającymi go bezpośrednio, praktykami³ i przedstawicielami środowiska akademickiego. Długoterminowym celem badania jest przyczynienie się do prowadzenia polityki na poziomie krajowym i międzynarodowym z większą empatią i wrażliwością, a tym samym do zwalczania problemu ubóstwa.

Powszechnie uznaje się, że ubóstwo jest wielowymiarowe. Jednak dotychczas nie określono precyzyjnie wymiarów ubóstwa. Części z nich uznawano za nieistotne oraz nie wypracowano właściwego rozumienia tego, jak poszczególne wymiary oddziałują na siebie nawzajem i warunkują doświadczenie ubóstwa.

Udział w badaniu wzięły zespoły z Bangladeszu, Boliwii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Tanzanii i Wielkiej Brytanii. Osoby bezpośrednio doświadczające ubóstwa, przedstawiciele środowiska akademickiego i praktycy pracowali wspólnie na partnerskich zasadach. Zastosowany proces badawczy – zwany *Krzyżowaniem wiedzy* (zob. Aneks 1) – umożliwił zmianę myślenia na poziomie indywidualnym, wspólnotowym i krajowym poprzez budowanie wiedzy i dzielenie się nią.

W ramach badania wysłuchano setek osób doświadczających ubóstwa, a ich wiedzę zestawiono z wiedzą przedstawicieli środowiska akademickiego i praktyków w procesie usystematyzowanych dyskusji. Rezultatem serii spotkań przeprowadzonych w każdym z krajów są wymiary definiujące ubóstwo w danym państwie, zgodnie z Celem Zrównoważonego Rozwoju 1.

Porównanie opracowanych dla każdego z sześciu państw wymiarów, którego dokonano poprzez bezpośrednie rozmowy z udziałem przedstawicieli zespołów krajowych, pozwoliło stwierdzić, że wiele spośród tych wymiarów stanowiło przejaw ogólnych cech charakterystycznych dla ubóstwa wymiarze lokalnym. Wobec tego można wysunąć wniosek, że **złożony charakter ubóstwa najlepiej opisują trzy powiązane ze sobą zbiory wymiarów**, które przedstawiono na rysunku 1 i wyjaśniono poniżej.

Kluczowe doświadczenie

Brak wpływu

Cierpienie psychiczne i fizyczne

Walka o przetrwanie i opór

Dynamika relacji

Złe traktowanie przez instytucje

Złe traktowanie przez społeczeństwo

Brak uznania wkładu osób żyjących w ubóstwie

Braki i niezaspokojone potrzeby

Brak godnej pracy

Za mały i niepewny dochód

Deprywacja społeczna i materialna

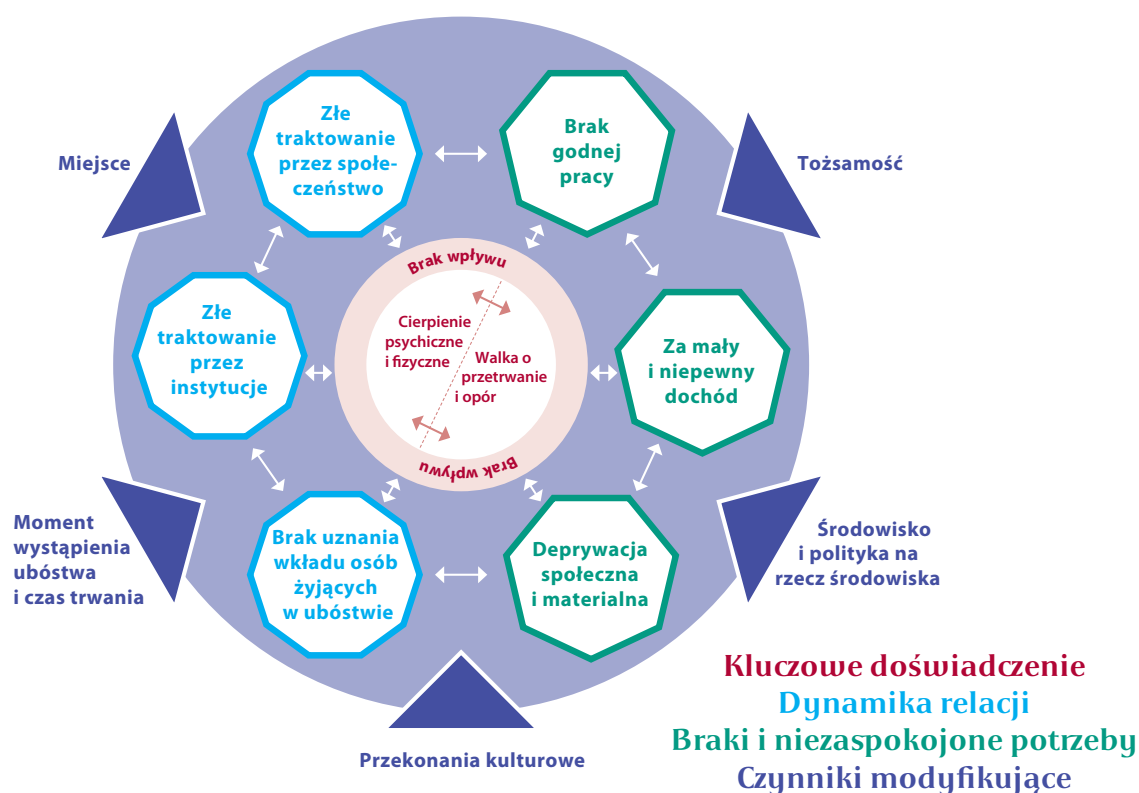
³ Praktyk – osoba, która najczęściej pracuje w obszarze pracy socjalnej i w ramach swojej działalności ma ścisły kontakt z osobami żyjącymi w ubóstwie. W obecnym raporcie słowa praktyk używano głównie na określenie lekarzy, pielęgniarek, pracowników socjalnych i ich asystentów oraz nauczycieli.

Przyjmuje się ponadto, że powyższych dziewięć wymiarów – a tym samym doświadczenie ubóstwa – podlega wpływowi pięciu czynników: tożsamości, momentu wystąpienia ubóstwa i czasu jego trwania, miejsca, środowiska i polityki na rzecz ochrony środowiska oraz przekonań kulturowych.

Trzy wymiary definiujące kluczowe doświadczenie ubóstwa celowo umieszczono w centrum wykresu (rys. 1) i omówiono w pierwszej kolejności. Dotyczą one tego, na co wyraźnie zwracały uwagę osoby we wszystkich sześciu krajach: cierpienie wynikające z braku wpływu spowodowanego niezaspokojeniem podstawowych potrzeb oraz złym traktowaniem, a także reakcję osób doświadczających ubóstwa, tj. ich walkę o przetrwanie i stawianie oporu. Kluczowe wymiary uwypuklają również fakt, że ubóstwo jest dynamiczne oraz że postawa osób go doświadczających jest zwykle proaktywna, a nie bierna.

Decydenci polityczni i środowiska akademickie nie poświęcili zbyt wiele uwagi wymiarom ubóstwa związanym z relacjami, w przeciwieństwie do braków i niezaspokojonych potrzeb omówionych w dalszej części sprawozdania. Jednocześnie osoby doświadczające ubóstwa, praktycy i przedstawiciele środowiska akademickiego w pełni zgadzali się co do wpływu wymiarów związanych z relacjami na ubóstwo. Zgadzano się również co do istoty interakcji między poszczególnymi wymiarami, o czym świadczy wiele spośród wypowiedzi cytowanych w dalszej części opracowania.

Interakcje te przedstawiono w sposób schematyczny na rys. 1, podobnie jak wpływ wspomnianych pięciu czynników modyfikujących. O ile doświadczenie ubóstwa każdej z osób jest wyjątkowe, to wszystkie jednostkowe doświadczenia są ze sobą potencjalnie powiązane, a wspomniane dziewięć wymiarów i pięć czynników modyfikujących odzwierciedla wspólnotę doświadczenia osób doświadczających ubóstwa.

Rysunek 1. Wykres przedstawiający wielowymiarowy charakter ubóstwa
 przygotowany przez ATD Czwarty Świat Uniwersytet Oksfordzki, styczeń 2019 r.

1. Kluczowe doświadczenie

Wymiary te są niezwykle istotne dla osób żyjących w ubóstwie, natomiast pozostają niezrozumiane przez resztę społeczeństwa. W obecnie stosowanych wielowymiarowych wskaźnikach ubóstwa nie uwzględniono ich w sposób wystarczający. Brak wpływu to doświadczenie dominujące, które występuje samoistnie, ale równocześnie pogłębia cierpienie osób żyjących w ubóstwie oraz utrudnia im walkę o przetrwanie i opór.

Brak wpływu

Definicja

Brak wpływu oznacza brak kontroli oraz zależność od innych wynikającą z mocno ograniczonych możliwości wyboru.

Opis

Ubóstwa doświadczą się jako braku kontroli. Dostępne opcje i możliwości wyboru są ograniczone ze względu na okoliczności życia oraz działania instytucji. Osoby doświadczające ubóstwa mają mały margines błędu w podejmowaniu wyborów, ponieważ konsekwencje złych decyzji są niezwykle poważne. Podczas gdy osoby żyjące w ubóstwie często oskarża się o podejmowanie złych decyzji, w rzeczywistości zmuszone są one dokonywać niemożliwych wyborów. Często nie mają wpływu na decyzje podejmowane w ich imieniu przez osoby będące u władzy. Ubóstwo oznacza podległość i wymuszoną zależność od innych, których skutkiem jest utrata godności i odczłowieczenie. Brak kontroli w zestawieniu z ograniczonym wyborem wzmagają ryzyko ubóstwa i mogą uniemożliwiać wyjście z tego stanu. Wywołują jednocześnie poczucie braku bezpieczeństwa i strach.

„Bogaci mogą kupić wszystko, wykorzystują swoją władzę, aby zagarnąć wszystko to, na co zasługuje osoba uboga. Mają dostęp do wszystkiego, co oferuje społeczeństwo”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Bangladesz

„Rządzi nami chciwość małej części społeczeństwa”.

Aktywista⁴, Stany Zjednoczone

„Ubóstwo jest jak splątana sieć, z której nie da się uwolnić”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Wielka Brytania

„Ubodzy nie mają żadnej władzy w społeczeństwie. Nie mogą zabrać głosu, bo wiedzą, że nikt ich nie wysłucha. Wszystko kontrolują bogaci”.

Praktyk, Bangladesz

„Ubóstwo prowadzi do sytuacji, w której spodziewasz się, że trudności losu mogą pojawić się zawsze i wszędzie, a ty musisz być wiecznie na nie gotowy”.

Opiniotwórcy⁵ i decydenci, Wielka Brytania

⁴ W czasie swojego pierwszego spotkania na odległość, które odbyło się za pomocą Skype’a w styczniu 2017 r., krajowy zespół badawczy ze Stanów Zjednoczonych postanowił używać słowa „aktywista” w odniesieniu do osób bezpośrednio doświadczających ubóstwa. Intencją zespołu było uniknięcie stygmatyzowania tych osób, biorąc pod uwagę fakt, że praktyków i przedstawicieli środowiska akademickiego określa się ze względu na ich zawód. W niniejszym dokumencie zastosowaliśmy się do tej decyzji.

⁵ Opiniotwórcy to politycy, badacze i dziennikarze, którzy mają wpływ na opinię publiczną.

„Nie mamy stabilnej pracy, a więc nie posiadamy pieniędzy potrzebnych do zachowania wolności wyboru. Nasze dzieci chcą się uczyć, a my im odpowiadamy, że nie mamy pieniędzy. Smucą się i pytają: «Dlaczego najpierw obiecaliście mi edukację, a teraz mówicie, że nie ma na nią pieniędzy?», Tak jakbyśmy byli zadowoleni z podcinania naszym dzieciom skrzydeł”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Boliwia

„Każda forma ubóstwa tworzy zależność od systemów instytucjonalnych i może prowadzić do pewnego rodzaju podległości. Jeżeli się nie podporządkujesz, wypadasz w systemu i wtedy robi się nieciekawie”.

Praktycy, Francja

„Sporo rozmawialiśmy o tym, jak osoby będące u władzy na co dzień usiłują wymazać i wykluczyć osoby żyjące w ubóstwie”.

Praktyk, Stany Zjednoczone

„Bogaci wykorzystują biednych. Dochodzi o wyzysku ekonomicznego. Drobnolscy rolnicy sprzedają swoje plony po cenach ustalonych przez osoby bogate pochodzące z miast. Zazwyczaj ci drudzy fałszują również pomiary plonów, aby wykorzystać osoby żyjące w ubóstwie”.

Osoby doświadczające ubóstwa, Tanzania

„Zależność przybiera różne formy i ma miejsce na różnych poziomach. Skrajną jego formą jest sytuacja, w której zaspokojenie mojej najważniejszej potrzeby oraz moje przetrwanie zależy od innych. Nie mam wyboru, muszę polegać na innych lub na instytucjach, muszę przetrwać”.

Wspólne sprawozdanie z sesji Krzyżowania wiedzy, Francja

Cierpienie psychiczne i fizyczne

Definicja

Życie w ubóstwie oznacza doświadczanie intensywnego cierpienia fizycznego, psychicznego i emocjonalnego, któremu towarzyszy poczucie bezsilności.

Opis

Osoby doświadczające ubóstwa żyją krócej, ponieważ zaniedbują zdrowie fizyczne i psychiczne ze względu na złe warunki mieszkaniowe, nieodpowiednią dietę oraz codzienną walkę o przetrwanie. Wiele osób dotkniętych ubóstwem nie może stosować leczenia profilaktycznego, ponieważ nie ma dostępu do zdrowej żywności lub żyje na zanieczyszczonych obszarach. Powszechne mogą być niedożywienie albo otyłość. Brak opieki medycznej, w tym dentystrycznej i okulistycznej, może nasilać dolegliwości zdrowotne. Słaby stan zdrowia powodowany niezaspokojeniem podstawowych potrzeb sprawia, że osoby żyjące w ubóstwie są naznaczone fizycznie i emocjonalnie.

Wspomniane cierpienie obejmuje negatywne myśli i emocje, które nigdy nie ustają i mogą być przytłaczające. To ciągły strach przed tym, co może się wydarzyć, przed utratą i tak już niskich dochodów lub majątku, oraz przed tym, jak inni zareagują na ich ubóstwo. Osoby żyjące w ubóstwie doświadczają stresu i niepokoju spowodowanego trudnościami z radzeniem sobie z niepewną sytuacją. Przeżywają wstyd związany z warunkami bytowymi i koniecznością prośby o pomoc i wsparcie. Mają poczucie winy związane z brakiem podstawowych środ-

ków lub brakiem możliwości zapewnienia ich innym. Odczuwają niemożliwy do zniesienia ból związany z oddzieleniem od własnych dzieci. Popadają w rozpacz i rezygnację spowodowaną brakiem możliwości wyjścia z ubóstwa. Takie myśli i emocje mogą wywoływać frustrację, złość, depresję i poczucie beznadziei prowadzące do zaniedbania własnego stanu, a nawet do samobójstwa. „Samoleczenie” za pomocą narkotyków lub alkoholu przynosi tymczasową ulgę w cierpieniu. Kiedy ludzie zaczynają się utożsamiać z doświadczaną na co dzień niesprawiedliwością i odczłowieczeniem, tracą także wiarę w siebie.

Cierpią rodzice i dzieci, a do tego zamartwiają się o siebie nawzajem. Poszczególne rodzaje cierpienia wzajemnie się wzmagają, przez co życie staje się nie do zniesienia. Intensywność cierpienia może prowadzić do unikania kontaktu z innymi ze strachu przed oceną lub wyśmianiem, przyczyniając się w ten sposób do wykluczenia społecznego.

„Ubóstwo oznacza bycie częścią systemu, który zmusza cię do trwania w stanie strachu i niepewności przez nieokreślony czas. Ubóstwo zabija marzenia i więzi marzycieli”.

Osoby doświadczające ubóstwa, Wielka Brytania

„Problemy fizyczne i psychiczne związane z ubóstwem sprawiają, że doświadczająca ich osoba staje się krucha i bezbronna. Kiedy osoby te podają swój wiek, często jesteśmy zaskoczeni, bo ich wygląd sugerował, że są starsze”.

Praktyk, Francja

„Poprosiłem uczniów o przebiegnięcie się wokół boiska do piłki nożnej, żeby zażyli trochę ruchu. Nagle zobaczyłem, że sześciu z siedmiu uczniów upadło. Na początku myśleliśmy, że są chorzy. Potem okazało się, że to z głodu. Dzieci z ubogich rodzin słabną, ponieważ kładą się spać bez kolacji i nie jedzą śniadania przed szkołą”.

Praktyk, Tanzania

„Kiedy ludzie są chorzy, wysłuchujemy ich narzekania, płaczu, krzyków i jęków w ich domach, ale nie możemy wysłać ich do szpitala. Musimy na to patrzeć i tego słuchać, lecz nie możemy nic na to poradzić”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Bangladesz

„Są takie dni, kiedy nie mogę dłużej myśleć. Wydaje mi się, jakby mój mózg szukał schronienia, przestawał pracować, bo wokół zbyt wiele nieszczęścia i cierpienia. Wygląda na to, że mózg sam się sobą opiekuje. Zdarza mi się to czasami i kiedy tak jest, mówię, że jestem pusta w środku”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Francja

„Nie możesz zasnąć, bo myślisz: co robić? Czym nakarmisz dzieci? Czujesz się okropnie, czujesz ból w środku”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Boliwia

„Ubóstwo jest ciężarem, który dźwigasz swoich na barkach. Trudno zmierzyć się ze wszystkimi problemami, zarzutami ze strony społeczeństwa i osób ci bliskich”.

Praktyk, Francja

„Uczymy się cierpieć w milczeniu. Może to prowadzić do niepokoju lub poważnych dolegliwości zdrowotnych, a w niektórych przypadkach do wewnętrznej furii”.

Aktywista, Stany Zjednoczone

„Stres jest powszechny, bo nie wiemy, czym nakarmić dzieci. Jest więcej depresji, więcej rozpacz”.

Badacz, Boliwia

Walka o przetrwanie i opór

Definicja

To ciągła walka o przetrwanie, która polega na stawianiu oporu i przeciwdziałaniu skutkom różnych form cierpienia wywołanego przez braki i niezaspokojone potrzeby, nadużycia oraz brak uznania.

Opis

Walka o przetrwanie i opór są ze sobą ściśle związane, jako że odzwierciedlają wysiłek, który osoby żyjące w ubóstwie podejmują, aby przeżyć, osiągnąć wewnętrzną równowagę oraz zbudować lepsze życie dla swoich dzieci i siebie. Walka o przetrwanie przybiera różne formy, a w dużym stopniu pozostaje niewidoczna dla reszty społeczeństwa.

Osoby żyjące w ubóstwie zaspokajają swoje podstawowe potrzeby w sposób twórczy. To jest proces, podczas którego uczą się nowych umiejętności. Odwaga, jaką wykazują się ludzie żyjący w ubóstwie, często wynika z nadziei na lepsze jutro dla nich i ich dzieci oraz z determinacji, aby to osiągnąć. Korzystają z wewnętrznej siły woli, aby skupić się na perspektywach lepszego jutra dla siebie i swoich bliskich. Empatia pobudza w nich ciągłą troskę o członków rodziny.

Osoby żyjące w ubóstwie dzielą się tym, co mają z innymi, mimo że same mają niewiele. Może to prowadzić do uszczuplenia ich i tak niewielkich środków oraz uniemożliwić im wyjście z ubóstwa. Nawyk ten budzi jednak poczucie solidarności w cierpieniu, pomagając przeciwdziałać rozpacz i myślom samobójczym. Przykładem takiego zachowania jest dzielenie się żywnością, pożyczanie sobie nawzajem ubrań i przyborów kuchennych, wspólne planowanie zgromadzeń społecznych oraz wykonywanie zbiorowej pracy, takiej jak wspólne uprawianie ziemi lub czyszczenie ulic.

„Czasami jestem smutny, nie wiem, skąd wezmę swój kolejny posiłek, ale kiedy myślę o dzieciach, nabieram energii i siły, które pomagają mi zdobyć dla nich pożywienie. Mam nadzieję, że kiedy dorosną, wyjdą z biedy”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Tanzania

„Kiedy mamy jakieś stare ubrania, przerabiam je na nowe. Kiedy nie mamy prawie nic do jedzenia, piekę ciasta z tego, co zostało. Uprawiam własne warzywa. Robimy coś z niczego”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Francja

„Kiedy państwo odbiera ci dziecko ze względu na twoje ubóstwo, pozostajesz tylko ty i twoje ogromnie cierpienie. Zwraca się uwagę na czyny, ale nie na cierpienie, nie na to, co musimy zrobić, aby iść przed siebie, aby pokonać trudności i wspólnie działać. To dwie strony tego samego medalu”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Wielka Brytania

„Bogaci sobie nie pomagają, natomiast osoby żyjące w ubóstwie chętnie to robią, kiedy wiedzą, że ktoś jest w potrzebie”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Bangladesz

„Życ w ubóstwie to brać udział w biegu z przeszkodami, mając mniej zasobów niż pozostali. Wpływ ubóstwa czuć wszędzie, we wszystkich wymiarach. To codzienne wyzwanie, walka z ogromnymi przeciwnościami, to życie z dnia na dzień”.

Grupa praktyków, Francja

„Osoby żyjące w ubóstwie, które mają kogoś na utrzymaniu (dzieci), muszą walczyć jak szalone z przeciwnościami losu... Albo walczysz, albo się poddajesz, a myślę, że ludzie poddają się tylko w skrajnych przypadkach”.

Badacz, Boliwia

„Osoby żyjące w ubóstwie chcą, aby decydenci zwrócili uwagę na to, jak ich społeczności wspólnie radzą sobie z problemami. Pominięcie tej sieci pomocy powoduje, że interwencje państwa wewnątrz tych społeczności mogą zaburzyć ich wewnętrzny ład, który stanowił wsparcie dla ich członków”.

Badacz, Stany Zjednoczone

2. Dynamika relacji

Wymiary te dotyczą codziennych relacji między osobami dotkniętymi ubóstwem, wszelkiego rodzaju grupami społecznymi i instytucjami. Wykazują one, że ubóstwo jest warunkowane sposobem, w jaki różne grupy społeczne wzajemnie się postrzegają i traktują. Wymiary te są nowe, ponieważ nie występują wśród dotychczasowych wielowymiarowych wskaźników ubóstwa.

Złe traktowanie przez instytucje

Definicja

Złe traktowanie na poziomie instytucjonalnym oznacza niezdolność instytucji krajowych i międzynarodowych (poprzez działanie lub zaniechanie) do odpowiedzi na potrzeby osób dotkniętych ubóstwem i uwzględnienia okoliczności, w jakich one się znajdują, przy jednoczesnym poszanowaniu ich godności. Prowadzi to do ignorowania tych osób, poniżania ich i działania na ich szkodę.

Opis

Oficjalne instytucje, zarówno publiczne jak i prywatne, kreują negatywne doświadczenie ubóstwa poprzez dyskurs publiczny, sposób kształtowania i wdrażania polityk i świadczeń, a także poprzez zaniechania w kwestii wysłuchania osób doświadczających ubóstwa oraz brak woli politycznej. Mimo że niektóre instytucje mają za zadanie walkę z ubóstwem i poprawę warunków bytowych, często nie udaje im się zrealizować tego zadania. Dla osób dotkniętych ubóstwem może oznaczać to mierzenie się z konsekwencjami niezdolności państwa do wyegzekwowania obowiązujących polityk i przepisów, skutkami niesprawiedliwego podziału środków i świadczeń oraz utrzymującej się korupcji. Oznacza to również brak dostępu do wymiaru sprawiedliwości i brak wpływu na decyzje podejmowane przez rząd lub społeczeństwo obywatelskie.

Przygotowując ramy swoich polityk, instytucje mają tendencję do powielania, potęgowania i kreowania dyskryminujących postaw, a nie do walki z nimi. Sposób kształtowania i wdrażania polityk może również prowadzić do wykluczenia ludzi żyjących w ubóstwie, do niezaspokojenia ich podstawowych potrzeb oraz do ich stygmatyzacji. Osoby żyjące w ubóstwie często uważają, że ich kontakty z instytucjami charakteryzują się osądem, dominacją, przymusem i kontrolą, co wyklucza możliwość dialogu i skutkuje pozbawieniem ich przysługujących im praw. Mają poczucie braku wpływu. Kiedy osoby dotknięte ubóstwem usiłują poprawić swoją sytuację, nie otrzymują wsparcia, jakiego by oczekiwały od instytucji powołanych po to, aby im pomagać oraz je wspierać.

„Brak dobrych rządów prowadzi do braku zatrudnienia i pieniędzy. Większość z nas musi wręczyć łapówkę, żeby dostać pracę. Ale nawet to nie stanowi gwarancji pracy”.

Praktyk, Bangladesz

„Nic nie widzieć, nic nie słyszeć – to jest podejście rządu. Niewystarczające środki skazują ludzi na porażkę. Brakuje w tym wszystkim ludzkiego wymiaru świadczeń”.

Praktyk, Stany Zjednoczone

„Decyzje niektórych pracowników socjalnych szybko prowadzą do rozbitcia rodziny. Ci, którzy chcą, aby rodziny pozostały razem, zostają zdominowani przez swoich kierowników. W tym wszystkim ważniejsza jest instytucja, a nie pracownicy”.

Praktyk, Wielka Brytania

„Władze naszej wioski nałożyły wiele podatków, które są dla nas ogromnym ciężarem. Wszystko, co przywozimy ze sobą na targ zostaje opodatkowane, niezależnie czy to sprzedaliśmy czy nie. W lokalny dzień targowy, jeśli przyprowadzisz kozę na sprzedaż, aby zarobić pieniądze dla swojej rodziny, musisz zapłacić podatek. Jeśli nie uda ci się jej sprzedać i prowadzisz swoją niesprzedaną kozę do domu, musisz zapłacić kolejny podatek”.

Grupa mężczyzn doświadczających ubóstwa, Tanzania

„Systemu pomocy społecznej nie stworzono po to, abyśmy mogli z niego wyjść. Utrzymuje nas w ciągłym stanie podporządkowania. Ten system narzuca nam warunki, a potem nas za nie wini. Czasem masz wrażenie, że musisz wywalczyć sobie drogę do wyjścia z ubóstwa”.

Aktywista, Stany Zjednoczone

„Osoba uboga może nawet chodzić do szkoły, ale pytanie, jakiej jakości kształcenie w niej otrzyma. Problem polega na czymś więcej niż na tym, że ubogie rodziny nie mają dostępu do edukacji. Rząd i społeczeństwo nie dają im szans. Nie oferują im wysokiej jakości usług ani nie wykazują szczerych chęci wsparcia tych rodzin w walce z ubóstwem”.

Badacz, Boliwia

„Ludzie nie chcą chodzić do urzędu, bo nie przyjmuje się ich tam dobrze. Nie chcą już tam chodzić i załatwiać swoich spraw urzędowych”.

Praktyk, Francja

Złe traktowanie przez społeczeństwo

Definicja

Złe traktowanie przez społeczeństwo oznacza negatywny sposób, w jaki inne osoby oraz nieformalne grupy społeczne postrzegają i traktują osoby żyjące w ubóstwie.

Opis

Publiczne traktowanie osób żyjących w ubóstwie charakteryzuje się opartym na uprzedzeniach negatywnym osądem, stygmatyzowaniem i oskarżaniem. Ludzie żyjący w ubóstwie często spotykają się z ignorowaniem lub odrzuceniem. Powszechne jest zjawisko polegające na podkreślaniu ich inności (mówienie lub myślenie, że „nie jesteśmy tacy jak oni”). Czasami takie zachowanie jest świadome i zamierzone, a czasami nie. Niekiedy wynika z braku zrozumienia ubóstwa.

Złe traktowanie przez społeczeństwo utrzymuje się, ponieważ nie docenia się wkładu społecznego osób dotkniętych ubóstwem. Nastawienie społeczne stwarza precedens dla złego traktowania przez instytucje, a ono z kolei skutkuje nierównym dostępem do środków oraz ograniczeniem praw. Złe traktowanie przez społeczeństwo jest bardziej natężone w przypadku osób, które padają ofiarą dyskryminacji na innym podłożu, np. ze względu na niepełnosprawność, płeć, orientację seksualną lub pochodzenie etniczne. Taki rodzaj traktowania może się również nasilać z powodu pewnych tradycji kulturowych lub wierzeń.

„Dyskryminuje się nas, bo nie mamy pieniędzy, bo nie jesteśmy dobrze ubrani, bo nie skończyliśmy studiów, bo nie mamy zawodu, bo nie wypowiadamy się odpowiednio”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Boliwia

„Bycie ofiarą uprzedzeń to bycie postrzeganym przede wszystkim jako osoba uboga, a nie jako istota ludzka. To noszenie łatki ubóstwa. Istnieje pewien dualizm: z jednej strony osoby żyjące w ubóstwie są niewidoczne, a z drugiej strony są widoczne, ponieważ padają ofiarą stygmatyzacji”.

Grupa badaczy, Francja

„Dyskryminujemy ich z powodu naszej własnej niewiedzy; nie wiemy niczego o ich życiu, nie doświadczaliśmy ich rzeczywistości”.

Praktyk, Boliwia

„Tutaj w Stanach Zjednoczonych człowieka definiuje to, co posiada. Kiedy masz niewiele, niewiele znaczysz. A w takim wypadku ludzie nie traktują cię jak swojego”.

Aktywista, Stany Zjednoczone

„Ubóstwo oznacza bycie traktowanym jak bydło, bez godności i bez tożsamości”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Wielka Brytania

„Kiedy kobieta z ubogiej rodziny pracująca w administracji państwowej spóźnia się do pracy, pojawiają się złośliwe komentarze. Ale kiedy spóźnia się kobieta z bogatej rodziny, wtedy nie ma problemu. Nie spotka się z ostracyzmem sąsiadów”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Bangladesz

„Starsza kobieta dotknięta ubóstwem powiedziała, że jest wykluczana niemal ze wszystkim wydarzeń społecznych w sąsiedztwie, takich jak uroczystości ślubne. Jej sąsiedzi wiedzą, że kobieta nie jest w stanie przeznaczyć na ten cel żadnych pieniędzy, dlatego jej nie zapraszają”.

Kobieta doświadczająca ubóstwa, Tanzania

„Nie powinniśmy pytać: co jest z tobą nie tak?, a raczej: co ci się przydarzyło?”.

Praktyk, Stany Zjednoczone

Brak uznania wkładu osób ubogich

Definicja

Wiedza i umiejętności osób dotkniętych ubóstwem rzadko są dostrzegane i uznawane za cenne. Osoby doświadczające ubóstwa często postrzegają się jako niekompetentne, zarówno jako jednostki, jak i kolektywnie.

Opis

Ludziom żyjącym w ubóstwie udaje się przetrwać dzięki pomysłowości, która pomaga tworzyć dobra i usługi w niestandardowy sposób. Na przekór przeszkodom pełnią ważne role społeczne. Wspierają innych i wnoszą swój wkład w rozwój społeczny oraz gospodarczy. Wkład ten pozostaje do tego stopnia niezauważony, że same osoby żyjące w ubóstwie mogą przestać doceniać swoje wiedzę i umiejętności.

„W umiejętnościach zdobytych przez osoby doświadczające ubóstwa nie dostrzega się wartości rynkowej. W sferze ekonomicznej ludzie żyjący w ubóstwie traktowani są jak przedmioty jednorazowego użytku, co wpływa na brak bezpieczeństwa i stabilizacji w ich życiu”.

Sprawozdanie zespołu badawczego, Stany Zjednoczone

„Osoby doświadczające ubóstwa posiadają wiedzę i umiejętności typowe dla tradycyjnych zawodów praktykowanych przez społeczność lokalną. Niektórzy są dobrymi kowalami, inni garncarzami. Ich zdolności mogłyby przyczynić się do zmniejszenia ubóstwa, ale nie znajdują zastosowania z powodu braku uznania i promocji”.

Starsze osoby doświadczające ubóstwa, Tanzania

„Kobiety odgrywają ważną rolę w gospodarstwach domowych przez pracę związaną z rolnictwem, wychowywaniem dzieci i innymi formami gospodarki naturalnej. Mimo tego ich wkład jako głównych żywicieli rodziny pozostaje niezauważony”.

Badacz, Tanzania

„System pomocy azylantom w znaczny sposób ogranicza możliwości wniesienia wkładu w społeczeństwo. Nie ma się prawa do pracy”.

Opiniotwórcy i decydenci, Wielka Brytania

„Rolnik uprawia ryż i inne rośliny dla naszego kraju. Gdyby tego nie robił, bogaci nie mieliby łatwego dostępu do jedzenia. Mimo że ciężka praca rolników jest bardzo ważna dla naszego kraju, nie doceniamy tego”.

Praktyk, Bangladesz

„Życ w ubóstwie to zostać złowionym w wielką sieć społeczeństwa, a potem odrzuconym za niedopasowanie się do niego”.

Praktyk, Wielka Brytania

„Znamy wiele sposobów na zarobek. Umiemy szydełkować, wiemy, jak zrobić wiele rzeczy, umiemy segregować odpady, ale nikt nie ceni takich umiejętności. Nikt tak naprawdę nie mówi: «oni się starają». Naszą praca pozostaje niewidoczna”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Boliwia

„Wnosimy wartość w życie innych na wiele sposobów. To daje nam siłę, aby w imię lepszej przyszłości zreszać się w ramach stowarzyszeń, związków i partii politycznych”.

Osoby doświadczająca ubóstwa, Francja

3. Braki i niezaspokojone potrzeby

Wymiary te dotyczą braku zasobów pieniężnych, materialnych, kulturowych i społecznych. Uwzględnia się je w debacie politycznej i niektórych dotychczasowych wielowymiarowych wskaźnikach ubóstwa.

Brak godnej pracy

Definicja

Brak godnej pracy odnosi się do systematycznej odmowy dostępu do uczciwie opłacanej, bezpiecznej, stabilnej, regulowanej i godnej pracy.

Opis

Ludzie często rozpoczynają pracę w młodym wieku i od tego momentu zaczynają doświadczać wyzysku, złego traktowania i upokorzeń. Godne zatrudnienie stanowi rzadkość, co skłania ludzi do przyjmowania posad zagrażających ich zdrowiu, nie mających pozytywnego wpływu na ich dalsze losy oraz nasilających brak poczucia bezpieczeństwa. Tylko w niewielu obszarach gospodarki działają związki zawodowe. Brak tej działalności naraża ludzi na rozmaite formy wyzysku, w tym wykorzystywanie seksualne lub utratę pracy bez okresu wypowiedzenia czy otrzymania wynagrodzenia.

Wynagrodzenie osób żyjących w ubóstwie jest zwykle nieadekwatne do stawek rynkowych i przepracowanych godzin. Często bywa wypłacane w formie barteru, a nie pieniędzy. W wyniku naruszenia umowy lub pracy przymusowej niektórym pracownikom nie płaci się w ogóle. Ludziom dotkniętym ubóstwem rzadko udaje się wygospodarować czas wolny i zmuszeni są podejmować się wielu prac, aby wiązać koniec z końcem. Wielu z nich jest zmuszonych do długich dojazdów do pracy albo migracji ekonomicznych, przez co tracą kontakt z rodziną.

Prace dostępne w krajach Globalnego Południa to między innymi praca w kamieniołomie, jako pomoc domowa, pracownik fizyczny, kierowca rikszy, drobny rolnik, sprzedawca uliczny, pucybut czy śmieciarz. W krajach Globalnej Północy często spotykane są krótkoterminowe lub zwykłe umowy zerogodzinowe. Z większości prac nie da się wyżyć, a dostęp do formalnego zatrudnienia wymaga kwalifikacji i dokumentów. Szeroko rozumiane umiejętności interpersonalne, organizacyjne i przedsiębiorcze wykształcone w codzienności naznaczonej ubóstwem nie cieszą się uznaniem społecznym.

„Jako kobietom pracującym na targu rybnym trudno utrzymać nam męską klientelę. Niektórzy klienci żądają seksu. Kiedy odmawiasz, tracisz klienta”.

Kobieta doświadczająca ubóstwa, Tanzania

„Drobni producenci rolni są wyzyskiwani przez pośredników i nie mają prawa głosu w ustalaniu cen swoich własnych plonów”.

Praktyk, Bangladesz

„Pracujesz gdzie się da, ponieważ należy się to twoim dzieciom. Szukasz pracy, ale nie możesz żadnej znaleźć”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Boliwia

„Nie mamy wyboru, musimy wykonywać pracę, której nie chcemy. Nasze dzieci nie mogą kontynuować nauki, bo nie mamy wystarczająco pieniędzy”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Francja

„Pracujemy za dużo, a zarabiamy za mało. Większość z tych kobiet wstaje o piątej rano i pracuje od 6:00 do 16:00. Na koniec dnia otrzymujemy płacę w wysokości 2000 – 5000 szylingów [ok. 3,4 – 8,6 złotych]”.

Kobieta pracująca w kamieniołomie, Tanzania

„Problemy ze statusem prawnym migranta zmusza nas do wykonywania prac, które sytuują go na dnie społeczeństwa”.

Aktywista, Stany Zjednoczone

„Wiele osób wokół nas nie ma stałej pracy. Chwytają się pracy dorywczej, co prowadzi ich do ubóstwa”.

Praktyk, Boliwia

„Osoby, które mają mały dochód, muszą polegać na bankach żywności”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Wielka Brytania

Za mały i niepewny dochód

Definicja

Wymiar ten odnosi się do sytuacji, w której uzyskuje się zbyt mały dochód, aby móc zaspokoić potrzeby podstawowe i wywiązać się ze swych zobowiązań społecznych, zachować harmonijne stosunki w rodzinie oraz zapewnić dobre warunki życiowe.

Opis

Gdy ludzie mają zbyt mało pieniędzy, zadłużają się, aby móc pokryć swoje potrzeby podstawowe i popadają przy tym w zależność od innych, a także narażają się na wyzysk i rosnącą niepewność ekonomiczną. Niekiedy dorośli mają tak małe dochody, że ich dzieci zmuszone są pracować na utrzymanie rodziny. Wykonywanie pracy przez dzieci naraża je na fizyczne niebezpieczeństwo i nadużycia.

„Ubóstwo - to ciągłe zamartwianie się o pieniądze”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Wielka Brytania

„Bez pieniędzy nic nie zrobisz, bez nich nie ma życia”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Boliwia

„Kiedy nie mieliśmy pieniędzy, musieliśmy poszukiwać jedzenia w lesie. Czasami zjadaliśmy liście i korzenie, nie wiedząc, czy nam nie zaszkodzą”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Tanzania

„Nie wiem, jaki będzie mój następny posiłek i skąd go wezmę”.

Aktywista, Stany Zjednoczone

„Brak pieniędzy w domu to: rodzice zmuszający niepełnoletnie córki do wczesnego zamążpójścia aby móc otrzymać opłatę za narzeczoną, konieczność noszenia starej odzieży, zniszczonej i znoszonej, niemożność wyremontowania domu, brak ubikacji, brak odzieży, niemożność kupienia nawet mydła, brak prądu, brak nafty, brak lampy potrzebnej do nauki; niemożność pójścia do szkoły, praca dzieci, pusty żołądek zmuszający do kradzieży żywności, ból związany z tym, że nie ma pieniędzy na żywność, na leczenie; niewypłacalność, wysoko oprocentowane kredyty; zależność, poczucie bezradności; żebractwo, prostytutka”.

Charakterystyka wymiaru „Za małego i niepewnego dochodu”, Bangladesz

„Gdy ludzie pozostają bez pracy i nie mogą zarobić pieniędzy, nie są w stanie zmienić swojego położenia/swoich warunków życia”.

Badacz, Bangladesz

„Niemożność zapłacenia czynszu i regulowania opłat”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Francja

„Jedynie dostępne mieszkania zlokalizowane są w zanieczyszczonym i niebezpiecznym środowisku, na terenie często ulegającym zalaniu”.

Badacz, Tanzania

Deprywacja społeczna i materialna

Definicja

Deprywacja społeczna i materialna odnosi się do niedostępności dóbr i usług niezbędnych do godnego życia oraz pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Opis

Niezbędne zasoby obejmują: wystarczające ilościowo i wartościowe pożywienie; odpowiednią odzież; ekonomicznie dostępne mieszkania, które zapewniają bezpieczeństwo i prywatność, są należytej jakości z dobrymi urządzeniami sanitarnymi; zaopatrzenie w czystą wodę i ciągłą dostawę energii; oświatę w dobrze wyposażonych szkołach, która nie dyskryminuje; dostępną i efektywną opiekę lekarską i dentystyczną; sprawny transport publiczny; bezpieczne środowisko. Niedostępność tego rodzaju zasobów oznacza, że poszczególne osoby, rodziny i społeczności nie są w stanie zaspokoić swoich codziennych potrzeb, godnie żyć lub nie dysponują wystarczającą ilością czasu, który mogłyby korzystać w wartościowy sposób, a jednostki mogłyby mieć szanse osobistego rozwoju, wreszcie odebranie dzieciom możliwości normalnego dorastania i rozwijania się.

„Bieda oznacza brak własnego kąta. Gdy mieszkasz u kogoś, masz nad głową miecz Damoklesa”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Francja

„W ubóstwie nie chodzi tylko o pieniądze: jest też ubóstwo edukacyjne oraz brak możliwości uczestnictwa w rozrywkach i atrakcjach”.

Praktyk, Wielka Brytania

„Ubóstwo to brak ciepłej odzieży na zimę. Odór z odzieży, której nie można wysuszyć na powietrzu, a która wysycha w rozwalającej się, niewywietrzonej chacie. Zawsze jesteśmy głodni. Zawsze mamy brudne stopy, bo nie mamy butów”.

Grupa osób doświadczająca ubóstwa, Bangladesz

„Ubóstwo oznacza wstyd i poczucie porażki związane z niemożnością zapewnienia dzieciom pewnych rzeczy, jak na przykład konsola gier wideo, obuwie, iPhone’y itd.”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Wielka Brytania

„Niektórzy uczniowie poszli do szkoły nie wkładając koszul do spodenek, za co nauczyciel ich ukarał. Nie wiedział, że w ten sposób chcieli uniknąć wstydu, zakryć dziury w spodenkach i ukryć brak bielizny”.

Praktyk, Tanzania

„Środowisko szkolne może tworzyć bariery przed dziećmi żyjącymi w ubóstwie. Rodzice zmuszeni są pracować i nie mogą uczestniczyć w wieczornych spotkaniach rodziców. W dni, kiedy dzieci mogą przyjść do szkoły bez mundurka, widać, które z nich są biedniej ubrane.

Praktyk, Wielka Brytania

„Najtrudniejszą rzeczą jest codzienny brak chleba. Gdy nie masz nic do jedzenia, nie masz siły pracować i czujesz pustkę w głowie”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Boliwia

„Zagęszczenie jest okropne, cała wielopokoleniowa rodzina mieszka w jednym pokoju o powierzchni trzech metrów kwadratowych. Jeśli przebywasz w tym samym pomieszczeniu, w którym się gotuje, wilgoć źle wpłynie na twoje zdrowie”.

Praktyk, Boliwia

„Trzeba wybrać, za co najpierw zapłacić. W pierwszej kolejności za mieszkanie, prąd, wodę, a dopiero potem za inne rzeczy materialne”.

Aktywista, Stany Zjednoczone

Czynniki modyfikujące

Ustalono, że następujących pięć czynników potęguje albo łagodzi ubóstwo:

Tożsamość

Różne rodzaje tożsamości ludzi żyjących w ubóstwie mają wpływ na to, jak są postrzegani przez innych oraz jaki ma do nich stosunek społeczeństwo. Odnosi się to również do tego, jak osoby te myślą o sobie samych. Osoby żyjące w ubóstwie często są stygmatyzowane i doświadczają dyskryminacji ze strony innych z powodu stereotypów, przesądów i ignorancji. Negatywnego traktowania doświadczają również inne grupy ze względu na płeć, pochodzenie etniczne, orientację seksualną oraz status migranta/imigranta. Przynależność osób żyjących w ubóstwie do innych grup postrzeganych negatywnie lub bycie kojarzonym z nimi potęguje ich napiętnowanie.

„W ciągu całych dziejów Ameryki, społeczeństwo zawsze dawało uprzywilejowane miejsce patriarchatowi i skłaniało się ku dominacji białych”.

Raport amerykańskiego krajowego zespołu badawczego, 2018

„W szkołach z internatem uczono nas angielskiego, nie wolno nam było pod groźbą kary używać własnego języka. Nikomu nie pozwalano mówić w języku nawaho. Utraciliśmy swój rdzenny język, ciągłość w naszym życiu została zerwana”.

Aktywista z plemienia Nawahów, USA

„«Uciemiężenie kobiet» to jeden z wymiarów ubóstwa, jaki jest spotykany wśród ludności wiejskiej Tanzanii, a «przemoc wobec kobiet» jest cechą charakterystyczną ubóstwa wśród ludności miejskiej. «Nasilona przemoc wobec kobiet» skutkuje częstymi rozwodami. Pod wpływem szkodliwych przekonań oraz tradycji dziewczynki i kobiety pozbawia się praw do zwyczajowo przysługującej im własności ziemi i majątku oraz nie posyła się dziewczynek do szkół. Małżeństwa zawierane są wcześniej i pod przymusem. Kobiety nie mają swobody wyboru, pozbawione są możliwości wyrażania własnych opinii oraz mają mały wpływ na podejmowane decyzje”.

Raport krajowego zespołu badawczego z Tanzanii, wrzesień 2018

„Brak równości między mężczyznami i kobietami, faworyzowanie synów, brak ochrony i brak działań zapewniających kobietom bezpieczeństwo, lekceważenie zdania kobiet, dyskryminacja płciowa, molestowanie seksualne są to ważne aspekty problematyki gender, pozostające w związku ze złym zarządzaniem”.

Bangladesz, spotkanie Krzyżowania wiedzy, sierpień 2018

„Mieszkańcy wsi przybywający ze wsi, nie mówią po hiszpańsku, mówią w języku ajmara, a gdy nie mają zaświadczeń tożsamości, nie są w ogóle przyjmowani”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Boliwia

„Ubóstwo ma charakter przekrojowy: powstaje na przecięciu dyskryminacji, seksizmu, rasizmu, homofobii”.

Grupa porównawcza złożona z opiniotwórców/decydentów, Wielka Brytania

„Ubóstwo we Francji to brak wzajemnego zaufania między ludźmi o różnych kolorach skóry. Większe szanse na pracę ma biały Francuz niż czarnoskóry mieszkaniec Komorów. Rzadko się zdarza, żeby kogoś o czarnym kolorze skóry obdarzono zaufaniem”.

Grupa złożona z migrantów, Francja

Moment wystąpienia ubóstwa i czas trwania

Negatywny wpływ ubóstwa i jego natężenie, a także możliwość wyjścia z tego stanu w dużym stopniu zależy od tego, w którym momencie życia dana osoba została nim dotknięta. Długotrwałe ubóstwo nasila już istniejące napięcia i stresy, oraz prowadzi do głębokiej deprywacji. Przedłużanie się stanu ubóstwa pogłębia cierpienie w życiu człowieka, gdyż pozbawia go nadziei i przekreśla jego dążenia.

„Zarówno Mama jak i Tata byli biedni i dlatego nie mogli posłać nas do szkoły, nie mieli nic. Ja powtarzam drogę mojej Mamy. Pieniądze ma się przez chwilę, a biednym jest się przez całe życie”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Boliwia

„Rozmawialiśmy o tym, czym jest błędne koło. Gdy urodzisz się w biednej rodzinie, prawdopodobnie będziesz biedny i biednym pozostaniesz. System pomocy tak naprawdę utrudnia wyjście z ubóstwa, dlatego też przyczynia się do pogorszenia się położenia osób biednych. Tego właśnie dotyczy pojęcie determinizmu społecznego”.

Grupa badaczy, Francja

„Nie wiem, co mogę zrobić dla moich dzieci. Bardzo martwię się o przyszłość. Gdy widzę, jak przychodzą do Boko kruszyć wraz ze mną kamienie przez cały dzień, zastanawiam się nad tym, jaka będzie ich przyszłość. Kiedy o tym pomyślę, nie mogę w nocy spać”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Tanzania

„Myślisz, że jeśli tylko dotrwasz do końca tygodnia, wszystko będzie dobrze”.

Aktywista, Stany Zjednoczone

„Polityczna biurokracja, oznacza, że nie masz pełnej kontroli nad swoim czasem, ucieka ci on przez palce. Możesz ubiegać się o innego rodzaju dofinansowanie, ale nie masz żadnego wpływu nad czas oczekiwania na jego przyznanie, nawet jeśli jest ci bardzo potrzebne”.

Badacz, Stany Zjednoczone

„Rozmawialiśmy o ubóstwie, które jest wynikiem jakiegoś niepomyślnego zdarzenia życiowego, na przykład utraty pracy. Jest to «zstąpienie do piekieł», upadek z góry na samo dno. Z trudem się to znosi, bo ludzie porównują swoją bieżącą sytuację z tym, jak żyło im się dawniej. Inni zaś, zaczynają życie w ubóstwie, gdyż ich rodziny już wcześniej popadły w ubóstwo. Zaznali tylko ubóstwa i nic ponadto. Robienie przez nich porównań nie jest możliwe”.

Grupa złożona z osób żyjących w ubóstwie, Francja

Miejsce

Charakter ubóstwa zmienia się w zależności od miejsca, w którym występuje: zależy od kraju, od tego, czy są to obszary wiejskie czy miejskie oraz od tego, czy stopień zaniedbania poszczególnych dzielnic jest mniejszy czy większy. Skutki zaniedbań zarówno na terenach wiejskich, jak i miejskich odbijają się na życiu ludzi dotkniętych ubóstwem. Często miejsca w których mieszkają, cechują się słabym rozwojem infrastruktury, izolacją, niedostatkiem usług oraz brakiem transportu publicznego. Znalezienie stałej pracy jest często trudne, natomiast dość łatwe jest znalezienie prostej, niskopłatnej pracy dorywczej. Jakość usług świadczonych przez niedofinansowane, podupadające szkoły, przez placówki opieki zdrowotnej niezdolne do zaspokojenia potrzeb pacjentów często jest niska oraz brakuje sklepów ze zdrową i niedrogą żywnością. Z powodu zagęszczenia ludności i skąpych zasobów mieszkaniowych oraz niedostatecznego wyposażenia mieszkań w urządzenia sanitarne, istnieje ryzyko szybkiego rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych. Zdarza się, że mieszkańcy cierpią na skutek złej reputacji okolicy.

„Placówki opieki zdrowotnej znajdują się bardzo, bardzo daleko od naszych domostw. W naszej wiosce widuje się i uważa się za coraz bardziej normalne to, że ciężarna kobieta traci dziecko przy porodzie, bo gdy zbliża się czas porodu, nie ma czym tej kobiety zawieźć do szpitala”.

Kobieta doświadczająca ubóstwa, Tanzania

„Uważam, że wzrasta przemoc i ubóstwo, gdyż ludzie są na nie bardziej narażeni... [Najbiedniejsze rodziny] cierpią bardziej, o wiele bardziej, ponoszą większe ryzyko, bo żyją w niebezpiecznych dzielnicach”.

Badacz, Boliwia

„Każą ci mieszkać w jakimś gównianym miejscu, nie zapewniają wystarczających świadczeń w nadziei, że zemrzesz w tym gównianym miejscu, bo tylko na to zasługujesz”.

Aktywista, Stany Zjednoczone

„Już podczas załatwiania formalności związanych z tym, że przybyłem z domu opieki, widziano we mnie osobę ubogą. Sam sposób patrzenia na mnie sprawił, że czułem się biedniejszy od innych. Nawet w szkole średniej, do której nas zapisano, wystarczyło jedno spojrzenie naszych kolegów, żebyśmy poczuli się biedni. Budynek, w którym mieszkam, uważany jest za «budynek dla biedoty»”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Francja

„Na odległych obszarach wiejskich dostępność zasobów jest niska. Duże odległości geograficzne sprawiają, że droga do lekarzy jest długa, by do nich dotrzeć trzeba jechać samochodem godzinami. Brak miejsc pracy, edukacji, szans rozwoju. Trudno jest znaleźć lekarza, który chciałby zatrzymać się w tej okolicy”.

Grupa porównawcza praktyków, Stany Zjednoczone

Środowisko i polityka na jego rzecz

Na doświadczenie ubóstwa ma również wpływ przyroda, stopień degradacji środowiska, a także różne formy zanieczyszczeń. Przykładem są ekstremalne zdarzenia pogodowe, takie jak powo-
dzie i susze, wylesienie, zanieczyszczenie powietrza i wody, wzrost użycia pestycydów i plastyku,
zmiana naturalnych siedlisk prowadząca do utraty bioróżnorodności, zmęczenie gleby. Ludzie
żyjący w ubóstwie są bardziej narażeni na negatywne konsekwencje tych zjawisk oraz brakuje
im środków, które pozwoliłyby im zabezpieczyć rodzinę, zwierzęta hodowlane i inny dobytek lub
uciec przed zagrożeniem. W kształtowaniu polityki klimatycznej oraz polityki na rzecz środowi-
ska naturalnego często pomija się wpływ, jaki te zjawiska wywierają na ludzi żyjących w ubóstwie.

*„Zmiany klimatyczne niosą zagrożenia dla przyszłości, ich skutki najciężiej odczuwają ludzie
ubodzy, ale nasz głos się nie liczy i nie mamy wpływu na decyzje”.*

Grupa aktywistów, Stany Zjednoczone

*„Są choroby spowodowane złą jakością zasobów wodnych. W następstwie tego dochodzi do
zakażenia żywności i wzrasta zachorowalność. Ma to swoje konsekwencje ekonomiczne, wpływa
ujemnie na zwierzęta hodowlane i produkcję na północnych wyżynach”.*

Student uniwersytetu, Boliwia

*„«Degradacja środowiska naturalnego» oraz «negatywny wpływ zmian klimatycznych» są to
wymiaru ubóstwa występujące na terenach wiejskich i miejskich Bangladeszu, a cechują je: głód,
zanieczyszczenie powietrza, nadmierny hałas, dym z palenisk domowych, konieczność zabawy
w niehigienicznych warunkach, zalewanie przez wodę, zasolenie, katastrofy naturalne, cyklony,
katastrofy spowodowane przez człowieka, erozja rzeczna, niewłaściwe użytkowanie gleb, brak
gruntów uprawnych i pastwisk, kurczące się zasoby, wylesienie, używanie pestycydów i plastyku,
wpływ zmian klimatu na rolnictwo, katastrofy naturalne spowodowane przez konkurencyjny
charakter rozwoju, zmiany naturalnych siedlisk prowadzące do utraty bioróżnorodności, brak
równowagi ekologicznej itd.”.*

Raport zespołu badawczego z Bangladeszu, sierpień 2018

*„Na obszarach wiejskich Tanzanii niedostatek wody jest jednym z wymiarów ubóstwa, gdyż
«zwykli ludzie, a wśród nich ludzie ubodzy, uważają, że wskaźnikiem skrajnego ubóstwa jest brak
czystej wody, bez której nie sposób utrzymać się przy życiu». Do swoistych aspektów tego wymiaru
należą: konflikty społeczne na tle niedostatku wody, rozprzestrzenianie się chorób zakaźnych
przenoszonych przez wodę i związanych z korzystaniem z niebezpiecznych źródeł wody, na
przykład cholery; niedostępność źródeł wody ze względu na ich znaczne oddalenie oraz dużej ilości
czasu, którego wymaga korzystanie z nich, co szczególnie dotyczy kobiet, którym przez to brakuje
czasu na inne produktywnie zajęcia i utrudnia utrzymanie ciała w czystości”.*

Raport zespołu badawczego z Tanzanii, wrzesień 2018

*„Występujące na naszym terenie problemy związane ze środowiskiem szkodliwie wpływają
na zdrowie, a w szczególności problem jakości wody, choroby płucne związane z kopalniami
węgla i pyłem węglowym, zatrucie wody chemikaliami znajdującymi się w wodzie wytlączanej
z podziemnych kopalń, wysokie wskaźniki zachorowalności na raka i tarczycę, wysokie wskaźniki
używania narkotyków. Ludzie zażywają narkotyki i spożywają alkohol traktując je jako środki
lecznicze. Do lekarzy jest daleko, całe godziny jazdy samochodem i wystawiają oni zbyt dużo
recept na twarde narkotyki. Profilaktyka zdrowotna znajduje się na bardzo dalekim miejscu na
liście priorytetów rządowych”.*

Grupa porównawcza złożona z praktyków, Stany Zjednoczone

Przekonania kulturowe

Przekonania kulturowe wpływają nie tylko na definicję i rozumienie ubóstwa, ale również na sposób traktowania ludzi żyjących w ubóstwie. Same mogą też przyczyniać się do ubóstwa. Kraje różnią się tym, w jakiej mierze ogół społeczeństwa danego kraju przypisuje ubóstwo czynnikom strukturalnym, a w jakiej niepowodzeniom osobistym. Pomaga to zachować równowagę w podejmowaniu decyzji politycznych pomiędzy świadczeniami finansowymi a usługami społecznymi oraz udzielaniem pomocy na podstawie kryteriów dochodowych, a udzielaniem pomocy w myśl wzmacniania solidarności oraz spójności społecznej. Zróżnicowanie krajów dotyczy również stosunku do ludzi ubogich, tego, czy obwinia się ich, karze, lituje się nad nimi, pogardza nimi bądź czy się ich szanuje. Przekonania kulturowe rodzą oczekiwania finansowe, np. potrzebę składania darów, posagów, przyjęć, organizowania uroczystości czy opłacania wydatków na czary, co obciąża budżety rodzin i wyklucza tych, którzy nie mogą pozwolić sobie na uczestnictwo. Określają one, od kogo należy oczekiwać podjęcia pracy zarobkowej, a kto winien pracować za darmo; komu należy się pomoc, a komu należy jej odmówić, z jakich przyczyn i w jakich okolicznościach.

„Ludzie strasznie plotkują. Jeśli twojego męża zabił tygrys, ludzie udają, że to twoja sprawka, przynosisz nieszczęście, jesteś czarownicą. Dużo cierpię z powodu przemocy i stygmatyzacji. Muszę znosić wiele cierpień, które zadaje mi rodzina i ludzie ze społeczności, w której żyję dlatego, że mój mąż został zabity przez tygrysa”.

Osoba doświadczająca ubóstwa, Bangladesz

„Uleganie przesądom np. uciekanie się do tradycyjnych czarów w nadziei, że dzięki nim można stać się bogatym, rzucanie uroków na innych, tak aby «zgasła ich szczęśliwa gwiazda», korzystanie z wróżb oraz zarabianie pieniędzy «magicznymi sposobami»”.

Raport zespołu badawczego z Tanzanii

„Dla ponad 40 milionów Amerykanów cierpiących ubóstwo idea amerykańskiego snu stała się czymś, co tylko pogłębia w nich poczucie osobistej porażki, gdy porównują z nim realia swojego życia. Gdy ludzie doświadczający ubóstwa nie są w stanie się z niego wydobyć i osiągnąć czegoś, co, jak się to czasem określa, może uchodzić za pewien rodzaj sukcesu – samowystarczalność/trwałą samodzielność ekonomiczną – klasa średnia uważa, że jest to konsekwencja osobistych niepowodzeń tych ludzi, ich zachowań prowadzących do porażki, niemoralności, wad charakteru, natomiast nie uważa tego za skutek zawodności struktur i instytucji oraz osłabienia systemu zabezpieczeń”.

Raport zespołu badawczego ze Stanów Zjednoczonych, 2018

Ubóstwo
w dzieciństwie
i ubóstwo
w starszym wieku

Ubóstwo w dzieciństwie

W Bangladeszu i Tanzanii⁶ przeprowadzono badania, mające na celu ustalenie, czy osoby doznające ubóstwa w dzieciństwie doświadczają tego stanu i definiują go podobnie, jak osoby zmagające się z ubóstwem w wieku produkcyjnym. Ustalenia pochodzą z badań rozpoznawczych, ponieważ praca z dziećmi została przeprowadzona jedynie w dwóch spośród sześciu państw (obydwu położonych w południowej części globu). W badaniu na temat dzieciństwa wzięło udział mniej osób niż w badaniu dotyczącym wieku produkcyjnego, a proces krzyżowania sposobów rozumienia ubóstwa przez dzieci, praktyków i naukowców nie był wystarczająco dokładny (zob. Aneks 2).

Ustalenia

Dzieci chętnie opisywały doświadczenia związane z ubóstwem w swoim życiu. Część tych doświadczeń była nowością dla praktyków i badaczy akademickich. Większość wymiarów ubóstwa doświadczanego w dzieciństwie jest taka sama, jak w przypadku osób w wieku produkcyjnym. Cierpienie fizyczne obejmuje: brak wartościowego pożywienia („jedzenie ze śmietników, chodzenie spać bez posiłku”), utratę wagi, częste choroby i niemożność otrzymania opieki medycznej. Świadomość tego stanu potęguje jeszcze bardziej cierpienie psychiczne odczuwane z powodu dręczenia, bicia lub prześladowania w szkole, pracy i/lub w domu.

„Kiedy idę do szkoły, ludzie krytykują mnie i wyśmiewają się ze mnie, mówiąc: «Patrzcie, ten chłopak jest starszy od innych dzieci, a jeszcze chodzi do szkoły!»”.

Bangladesz

„W szkole dzieci śmieją się z nas, bo jesteśmy biedni. Sąsiedzi uważają nas za nic nie wartych i odrzucają nas. Nauczyciele oskarżają nas o wagarowanie, podczas kiedy my pomagamy rodzicom w pracy, i biją nas”.

Tanzania

Dzieci radzą sobie z takim cierpieniem dzięki wewnętrznej odwadze i aktom solidarności podejmowanym z rodziną lub przyjaciółmi.

„Kiedy rozumiem matematykę lepiej niż moi koledzy z klasy, zostaję po lekcjach, aby im wytłumaczyć materiał”.

Tanzania

Zaskakujący dla niektórych dorosłych jest poziom świadomości dzieci na temat złego traktowania przez społeczeństwo i instytucje ich samych oraz ich rodzin. Dzieci czują się zaniedbywane przez bogatszych ludzi i przez rząd, a także ograniczone niską jakością edukacji, brakiem dostępu do Internetu lub brakiem możliwości zarabiania.

„Bogaci ludzie, mieszkający w miastach, mają urządzenia, dzięki którym mogą podłączyć się nielegalnie do państwowych ujęć wody. Tak więc kiedy rząd prowadzi dystrybucję wody dla wszystkich mieszkańców, bogaci ludzie gromadzą mnóstwo wody w swoich zbiornikach, przez co pozostawiają osoby żyjące w ubóstwie bez wystarczającej ilości czystej wody”.

Bangladesz

⁶ Nie przeprowadzono systematycznych badań wśród dzieci w pozostałych czterech państwach z powodu ograniczeń czasowych i finansowych.

Dla dzieci charakterystyczne są dwa wymiary:

1. Brak opieki i ochrony ze strony ich rodzin i wspólnot

Dzieci rozumieją, że ich rodzice muszą pracować, jednakże ich codzienne potrzeby pozostają niezaspokojone i czują się zaniedbywane. Ponadto czują się narażone na niebezpieczeństwo i nadużycia. Doświadczenia te są gorsze dla dzieci żyjących w rodzinach zastępczych lub w placówkach opiekuńczych, gdzie nie są one dobrze traktowane i dostają mniej miłości niż ich rówieśnicy.

„Moja mama jest zawsze zajęta na targu rybnym. Nie ma czasu prać naszych ubrań. Często noszę te same spodnie od poniedziałku do niedzieli. Nie biorę wtedy prysznic ani nie zmieniam ubrań”.

Tanzania

„Dzieci nie są bezpieczne, kiedy zostają same w domu, ale nie ma innego wyjścia, jeżeli oboje rodzice wyszli do pracy”.

Praktyk, Bangladesz

2. Poświęcanie się dla rodziny, czemu towarzyszy bardzo złe traktowanie przez społeczeństwo i cierpienie

Dzieci przedkładają potrzeby swojej rodziny ponad własne (np. godząc się na odejście ze szkoły lub podjęcie pracy zarobkowej), jednocześnie zdając sobie sprawę, że dzieje się to kosztem ich reputacji i przyszłości.

„Moi rodzice poprosili mnie, abym przestał chodzić do szkoły mówiąc: «Powinieneś pracować». Nie lubię pracować, ale muszę to robić, zamiast się uczyć”.

Bangladesz

„Czasami kradniemy coś i przynosimy rodzicom, ponieważ potrzebują danej rzeczy. Mówimy, że dostaliśmy to od kolegi. Wiemy, że kiedy powiemy prawdę, zostaniemy zawstydzeni i odrzuceni”.

Tanzania

Nieuczęszczanie do szkoły lub opuszczanie się w nauce jest dla dzieci bolesne, ponieważ czują się bezsilne wobec niskiego poziomu nauczania, ciężaru pracy nakładanej przez rodziców i dyskryminacji. Czują także złość i lęk o przyszłość, ponieważ dobrą edukację postrzegają jako warunek konieczny do wyrwania się z nędzy.

„Cały dzień spędzam na jeziorze łowiąc ryby i przez to nie ma czasu na to, aby usiąść z rodzicami i porozmawiać o trudnościach jakie napotykam w szkole, kiedy staram się dobrze uczyć lub o niebezpieczeństwach w drodze do szkoły”.

Tanzania

„Staram się dobrze uczyć, żeby zdać egzamin państwowy. Chcę być taki, jak mój nauczyciel, a nie jak mój tata”.

Tanzania

Dzieci dźwigają też dodatkowe brzemienie: cierpią, patrząc na swoich rodziców, których kochają. Widzą, jak jest im ciężko. Doświadczają wtedy poczucia braku sprawczości:

„To jest zdjęcie mojego taty, który bardzo ciężko pracuje. Nie ma nikogo, kto by mu pomógł. Chcę pomagać tacie, ale on nie zgadza się na to, ponieważ praca jest ciężka i mogłaby stać mi się z jej powodu krzywda”.

Bangladesz

Jako że istnieją bardzo bliskie powiązania pomiędzy różnymi wymiarami (np. brakiem wpływu a cierpieniem), a jednocześnie dochodzi do kumulacji kilku czynników modyfikujących (czasu trwania ubóstwa na przestrzeni życia, preferencji związanych z płcią, przekonań kulturowych na temat kompetencji i możliwości angażowania się związanych z wiekiem danej osoby, miejsca zamieszkania), to doświadczenie ubóstwa w dzieciństwie może być jeszcze bardziej dotkliwe i niszczące w perspektywie długoterminowej, niż gdyby jego początek miał miejsce dopiero w wieku produkcyjnym.

„W naszym kraju dziewczynki i kobiety są często molestowane seksualnie przez chłopców i mężczyzn, w czasie podróży autobusem lub pociągiem do szkoły, na studia, na targ lub gdziekolwiek indziej”.

Bangladesz

Nasze badanie wskazuje na to, że dzieci w różnych miejscach na świecie doświadczają ubóstwa w bardzo podobny sposób. Można wskazać na niewielkie różnice. Dzieci mieszkające na obszarach wiejskich, na których przeprowadziliśmy badanie, nie mają możliwości zarabiania pieniędzy ani otrzymywania wiedzy w zakresie zdrowia reprodukcyjnego, a ponadto spotykają się z większą dyskryminacją niż ich rówieśnicy z miast, jeżeli są osieroceni lub zmagają się z niepełnosprawnością. Dzieci mieszkające w miastach cierpią fizycznie i psychicznie. Dzielą cierpienie dorosłych, a na dodatek cierpią za nich, będąc świadkami zmagania rodziców, starających się zapewnić byt rodzinie.

Ubóstwo w starszym wieku

Na terenach wiejskich, a także w miastach w Tanzanii⁷, przeprowadzono również badania, mające na celu pozyskanie wiedzy o tym, czy osoby doznające ubóstwa w starszym wieku doświadczają tego stanu i definiują go odmiennie niż osoby w wieku produkcyjnym. Wyniki badań nad ubóstwem osób starszych mają charakter rozpoznawczy z tych samych powodów co ustalenia na temat ubóstwa w dzieciństwie.

Ustalenia

Istnieją duże podobieństwa pomiędzy doświadczeniem ubóstwa w starszym wieku a w wieku produkcyjnym. Osoby starsze są zahartowane znośnięciem ubóstwa przez wiele lat. Jednakże pewne wymiary mają na ludzi większy wpływ, kiedy czują się oni bliżej końca życia i są mniej zdolni do wnoszenia wkładu ekonomicznego.

Samotność i utrata nadziei

Starsi ludzie doświadczają śmierci swoich partnerów, rodzeństwa i rówieśników. Mają świadomość coraz większej zależności od innych. Boją się opuszczenia, popadają w przygnębienie i mogą izolować się od świata.

„Całą moją emeryturę wydawałem na leczenie ojca. Po jego śmierci sam zachorowałem i wydałem wszystkie moje niewielkie oszczędności, co oznacza, że teraz jestem bankrutem, zdanym na pomoc moich synów”.

„Moje życie jest ciężkie i przepełnione samotnością. Nie mogę już pracować ani mieszkać samodzielnie. Wszyscy z mojej rodziny już nie żyją”.

⁷ Nie przeprowadzono systematycznych badań wśród osób starszych w pozostałych pięciu państwach z powodu ograniczeń czasowych i finansowych.

Brak szacunku ze strony wspólnoty, dyskryminacja i izolacja społeczna

Ze względu na to, w jaki sposób starsi ludzie są traktowani, czują się bezwartościowi i wykluczeni z decydowania o ważnych dla lokalnej społeczności sprawach. Ignorowana jest ich wiedza na temat tradycyjnych form uprawiania ziemi, gromadzenia żywności czy budowania. Wdowy są odrzucane przez rodziny ich zmarłych mężów, odmawia się im dziedziczenia czy też dostępu do pomocy prawnej.

„Ludzie patrzą z wyższością na tych, którzy żyją w ubóstwie i zakładają, że nie są oni w stanie wnieść niczego dobrego do życia wspólnoty”.

Narażenie na utratę pieniędzy lub majątku z powodu korupcji w konflikcie społecznym lub rodzinnym

Kiedy osoby starsze nie mogą brać udziału w dyskusjach lub działaniach w swoim lokalnym środowisku, stają się jeszcze bardziej bezradne i są narażone na wykorzystanie.

„Moje dzieci zebrały trochę pieniędzy i pomogły mi kupić ziemię. Po kilku miesiącach dowiedziałem się, że ziemia znajduje się na terenie rezerwatu leśnego. Mój dom został zburzony, a teraz mieszkam w wynajętym pokoju”.

Na doświadczenia starszych ludzi związane z ubóstwem ogromny wpływ ma miejsce, w którym żyją. Wymiary ubóstwa zidentyfikowane na obszarach wiejskich to: nierentowne rolnictwo, przemoc wobec kobiet, złe traktowanie wdów, niedostateczne wdrażanie przepisów prawa, ale też konieczność utrzymania odporności psychicznej. Natomiast starsi ludzie mieszkający na obszarach miejskich określili wymiary ubóstwa jako: samotność, narażenie na szkodliwe zachowania społeczne i przetrwanie jedynie dzięki nadziei.

Różne etapy życia, czas trwania ubóstwa, a także inne czynniki modyfikujące, takie jak niepełnosprawność, płeć i środowisko, sprawiają, że życie w ubóstwie w starszym wieku jest jeszcze trudniejsze do zniesienia. O wiele trudniej jest zachować nadzieję po wielu latach wysiłków, rozczarowań i frustracji.

Wśród podobieństw pomiędzy przeżywaniem ubóstwa w starszym wieku i w dzieciństwie można wymienić poczucie, że jest się niewiele wartym dla rodziny lub społeczności, że nie ma się wpływu na decydowanie o zasobach, i że nie jest się w stanie uczestniczyć w relacjach, które zapewniłyby podstawowe minimum opieki i ochrony na tym etapie życia. Normy kulturowe nasilają poczucie braku sprawczości, ponieważ bycie postrzeganym jako „dziecko” lub jako „stary” ogranicza zakres działań, które młodsze lub starsze osoby mogą podejmować w swoich rodzinach i społecznościach. Wysiłki na rzecz pomocy sobie i innym w przetrwaniu lub wyjściu z ubóstwa często pozostają nierozpoznane i niewspierane.

Wnioski i rekomendacje

Ustalenia z powyższych badań międzynarodowych wskazują, że współdziałanie ludzi żyjących w ubóstwie z innymi jest możliwe, a ponadto przynosi nową perspektywę.

Dzięki temu że udało się zbudować środowisko, w którym możliwe było wzajemne zaufanie, zapewniono czas na zastanowienie się, przygotowanie się i refleksję, osoby doznające ubóstwa, naukowcy akademicy i inne, osoby pracujące z ludźmi żyjącymi w ubóstwie, mogły dzielić się wiedzą i zadawać sobie nawzajem pytania, a także pomagać lepiej zrozumieć stanowisko drugiej osoby. Proces ten nazywamy jest **Krzyżowaniem wiedzy** i realizowany jest dzięki wyszkolonemu zespołowi animatorów. Umożliwił on niektórym osobom, będącym członkami krajowych zespołów badawczych, wzięcie udziału we wszystkich etapach badań, od opracowania projektu do rozpowszechnienia wyników, czyli od początku do końca. Rezultatem jest głębsze zrozumienie ubóstwa.

W ten sposób możemy poznać dziewięć wymiarów ubóstwa, z których sześć było wcześniej ukrytych lub rzadko branych pod uwagę w dyskusjach na temat tworzenia polityk w tym zakresie. Oprócz wymiarów bardziej znanych, nawiązujących do **braku i niezaspokojonych potrzeb**, tj. związanych z *brakiem godnej pracy, za małym i niepewnym dochodem oraz deprywacją materialną i społeczną*, trzy wymiary dotyczą **dynamiki relacji**. Zwracają one uwagę na sposób, w jaki ludzie, którzy nie zmagają się z ubóstwem, wpływają na życie tych, dla których jest ono codziennością: *złe traktowanie przez społeczeństwo, złe traktowanie przez instytucje i nieuznanie wkładu osób żyjących w ubóstwie*.

Te trzy wymiary, które stanowią **kluczowe doświadczenia** ubóstwa, wskazują na to, co dla konceptualizacji ubóstwa jest najważniejsze: cierpienie i poczucie sprawstwa, a więc *cierpienie psychiczne i fizyczne, brak wpływu oraz walka o przetrwanie i opór*. Przypominają nam, dlaczego należy zlikwidować ubóstwo. Pokazują, że samo istnienie ubóstwa uderza w człowieczeństwo ludzi, niezależnie od tego, czy doświadczają ubóstwa czy nie.

Wszystkie dziewięć wymiarów ubóstwa pozostaje ze sobą w ścisłej zależności i zwykle doświadczają się ich wszystkich jednocześnie, chociaż w różnym stopniu. O ile każdy z wymiarów występuje we wszystkich państwach i w większości kontekstów, to różnią się one między sobą pod względem formy i natężenia, w zależności od czynników takich jak: *miejsce* (lokalizacja miejska, podmiejska, wiejska), *moment wystąpienia ubóstwa i czas trwania* (krótkie przedziały czasowe w odróżnieniu od długich czy też ubóstwo w dzieciństwie od ubóstwa doświadczanego w wieku produkcyjnym). Nasze wstępne ustalenia wskazują na znaczne podobieństwa pomiędzy dwiema przeciwległymi wartościami spektrum wiekowego w odniesieniu do bycia zależnym i relacji władzy. Różnice pomiędzy wymiarami występują również w zakresie *przekonań kulturowych*, dotyczących, na przykład, tego, czy powszechnie uważa się, że ubóstwo jest spowodowane czynnikami strukturalnymi czy też osobistymi niepowodzeniami, *tożsamości* która może być przedmiotem dyskryminacji ze względu na przynależność etniczną, płeć i orientację seksualną. Ten rodzaj dyskryminacji dodatkowo towarzyszy dyskryminacji z powodu ubóstwa. Ponadto wymienić trzeba *środowisko i politykę na rzecz środowiska*, poczynając od zmiany klimatu, degradacji gleby, poprzez zanieczyszczenia i związane z nimi polityki, po zaniedbania w miastach i nieodpowiednią infrastrukturę publiczną.

Badania rozpoznawcze prowadzone wśród dzieci i osób starszych wskazują na wymiary podobne do wymienionych powyżej. Jednakże dzieci doświadczają jeszcze dwóch dodatkowych wymiarów: braku opieki i ochrony, a także poświęcenia dla rodziny. Są także źle traktowane przez społeczeństwo i przeżywają ogromne cierpienie. Można przypuszczać, że w przypadku obydwu grup interakcje pomiędzy wymiarami nasilają czynniki takie jak: tożsamość, normy kulturowe dotyczące dzieciństwa i starości oraz czas trwania ubóstwa.

Rekomendacje

Wydaje się mało prawdopodobne, aby za pomocą jednej strategii, a nawet kilku, ale ukierunkowanych na pojedyncze wymiary ubóstwa, można było znaleźć odpowiednie rozwiązania dla wielowymiarowości ubóstwa, przedstawionej w niniejszym dokumencie. A zatem:

1. Problem ubóstwa powinien być uwzględniany we wszystkich politykach. Należy brać pod uwagę, każdy z wymiarów ubóstwa i relacje pomiędzy nimi.

Badanie wykazało wartość dodaną wszechstronnego angażowania osób bezpośrednio doświadczających ubóstwa oraz innych osób, posiadających stosowną wiedzę. Taki rodzaj partycypacji jest możliwy nawet w środowisku międzynarodowym. Wynikają z tego następujące wnioski:

2. Wiedzę pochodzącą z bezpośredniego doświadczenia ubóstwa należy uznać i docenić.

3. Osoby ubogie powinny być nie tylko proszone o konsultacje, ale powinny także w pełni angażować się w tworzenie polityk, od początku do końca.

Cele Zrównoważonego Rozwoju wymagają od nas położenia kresu ubóstwu wszędzie, we wszystkich jego formach i wymiarach. Po zidentyfikowaniu dziewięciu wymiarów i wykazaniu ich współzależności, konieczne jest wyciągnięcie wniosków co do zachowania jednostek i grup, sposobu tworzenia programów działań i polityk. W zakresie polityk niezbędne jest opracowanie odpowiednich wskaźników, aby móc wyznaczyć cele, monitorować postępy, identyfikować sukcesy i pociągać do odpowiedzialności rządy i społeczeństwo obywatelskie.

1. Pierwszeństwo powinno mieć opracowanie wskaźników dla sześciu nowo określonych wymiarów, w taki sposób, aby zagwarantować pełne uczestnictwo wszystkich zainteresowanych.

Ważne jest jednak, aby wskaźniki pozostały narzędziem walki z ubóstwem, a nie celem samym w sobie. Nasze spojrzenie musi koncentrować się na trudnościach i na złożoności codziennego życia ludzi, którzy kryją się za wskaźnikami.

ANEKSY

Aneks 1.

Metodologia / procedura badawcza

Międzynarodowy projekt badawczy zatytułowany *Wymiary ubóstwa i sposoby ich mierzenia* został zainicjowany i przeprowadzony w ramach badań partycypacyjnych Międzynarodowego Ruchu ATD Czwarty Świat i Uniwersytetu Oksfordzkiego.

W badaniu zastosowano *Krzyżowanie wiedzy i praktyki przy udziale osób żyjących w ubóstwie*⁸. Takie podejście do badań może być zastosowane, nawet jeżeli dysponuje się ograniczonymi środkami finansowymi, o ile przestrzegane są rygorystyczne zasady etyki finansowej. Dzięki poświęceniu znacznych nakładów czasowych na przeprowadzenie badań, możliwe stało się osiągnięcie przez osoby żyjące w ubóstwie, praktyków i naukowców partnerstwa w ich współprowadzeniu.

Krajowe zespoły badawcze zostały powołane w sześciu krajach: Bangladeszu, Boliwii, Francji, Stanach Zjednoczonych, Tanzanii i Wielkiej Brytanii. W skład tych sześciu zespołów wchodzi po 9 – 15 członków, w tym po 4 – 6 osób mających bezpośrednie doświadczenie ubóstwa oraz po 2 – 4 naukowców i praktyków, z których pierwsi świadczą usługi na rzecz ludzi żyjących w ubóstwie, a drudzy występują w obronie ich interesów. Krajowe zespoły badawcze zwykle były wspierane przez 2 koordynatorów i 1 asystenta biorącego udział w badaniach. Posiadający bogate doświadczenie i pracujący w pełnym wymiarze czasu stali wolontariusze ATD Czwarty Świat towarzyszyli tym członkom zespołów, którzy dotychczas nie brali udziału w badaniach, okazywali im różnorakie wsparcie, dzięki któremu mogli oni w pełni uczestniczyć w procesie w sposób pełny.

W każdym z krajów zastosowano trzystopniową procedurę zbierania danych. Po pierwsze, gromadzono wiedzę na temat ubóstwa, pracując w niezależnych od siebie grupach porównawczych, przy czym w skład poszczególnych grup weszły osoby z bezpośrednim doświadczeniem ubóstwa, osoby pracujące jako praktycy w społecznościach doświadczających ubóstwa oraz naukowcy zajmujący się badaniami nad ubóstwem. Każdy zespół krajowy na obszarach miejskich i wiejskich powołał od 13 do 38 grup porównawczych, do których weszli ludzie żyjący w ubóstwie, praktycy i naukowcy. We wszystkich grupach porównawczych powołanych w ramach całego projektu uczestniczyło 1091 osób, z przewagą płci żeńskiej (60,3%), 665 osób dorosłych i dzieci żyjących w ubóstwie (61,4%), 262 praktyków (23,5%) i 164 naukowców (15,1%). Każda z grup porównawczych pracowała przynajmniej pół dnia, najczęściej przez 2 dni, korzystając z metod pozwalających stworzyć zbiorczą charakterystykę cech ubóstwa, a następnie pogrupować je w poszczególne wymiary ubóstwa.

Po drugie, krajowe zespoły badawcze stosowały przy analizie wyników uzyskanych przez grupy porównawcze podejście *Krzyżowania wiedzy*. Członkowie zespołu badawczego z bezpośrednim doświadczeniem ubóstwa dokonali syntezy raportów przygotowanych przez grupy porównawcze złożone z osób żyjących w ubóstwie. Praktycy zrobili to samo w odniesieniu do raportów sporządzonych przez grupy porównawcze złożone z praktyków. Podobnie postąpili naukowcy. Te trzy syntezy stały się punktem wyjścia do rozważań zmierzających do *Krzyżowania wiedzy*. W rezultacie wspólnie sporządzono jedną listę wymiarów ubóstwa oraz cech charakterystycznych dla tych wymiarów, a także dookreślono kwestie pozostające do rozwiązania.

Po trzecie, spotkanie *Krzyżowania wiedzy* trwało przez dwa-trzy dni z udziałem członków każdej z grup porównawczych i obejmowało omówienie wyników uzyskanych przez krajowe zespoły badawcze. W spotkaniach *Krzyżowania wiedzy* wzięło udział 280 osób zaangażowanych w realizację projektu. Zespoły krajowe przedstawiły następnie swoje analizy z uwzględnieniem nowych danych, wyłonionych w trakcie tego wydarzenia. Wynikiem tego postępowania było nie tylko powstanie listy wymiarów, ale również uzyskanie nowego, głębszego rozeznania realiów ubóstwa w każdym z krajów.

We wrześniu 2018 roku, 32 delegatów reprezentujących 6 zespołów krajowych spotkało się na tygodniowym spotkaniu roboczym z międzynarodowym zespołem koordynacyjnym. 6 zespołów krajowych

8 *The Merging of Knowledge: People in Poverty and Academics Thinking Together*. Fourth World – University Research Group, University Press of America, 2007

badawczych zidentyfikowało łącznie około 70 wymiarów ubóstwa. Uczestnicy projektu, zebrani w dwóch grupach (Przy czym jedna obejmowała przedstawicieli globalnej Północy, zaś druga przedstawicieli globalnego Południa) sprawdzili, czy na liście wymiarów zidentyfikowanych przez każdy z zespołów krajowych występują wspólne elementy. Obie te grupy zebrały się następnie na spotkaniu plenarnym w celu porównania swych list. Było dla nich zaskoczeniem to, że chociaż życie codzienne ludzi ubogich w krajach Północy i w krajach Południa wiele różni, to listy wymiarów zidentyfikowanych przez każdą z tych grup okazały się bardzo do siebie podobne. Na zakończenie siedmiodniowej sesji, uczestnicy projektu wyłonili listę 9 wymiarów ubóstwa, wspólnych dla wszystkich krajów uczestniczących, 2 wymiary specyficzne dla poszczególnego kraju oraz 3 czynniki modyfikujące.

Po powrocie do domu wszystkie zespoły krajowe dopracowały szczegółowo swoje wyniki uzupełniając je pisemnym sprawozdaniem zawierającym nowe spostrzeżenia dotyczące ubóstwa, sformułowane w wyniku przeprowadzonych badań. Ich raporty pozwoliły międzynarodowemu zespołowi koordynacyjnemu napisać syntetyczne opracowanie zatytułowane *Ukryte wymiary ubóstwa*, opisujące 9 powszechnie występujących wymiarów, ich wzajemne oddziaływanie na siebie oraz 5 czynników modyfikujących. Przed jej zamknięciem synteza ta została sprawdzona przez badawcze zespoły krajowe.

Całą procedurę *Krzyżowania wiedzy* na poziomie międzynarodowym ukazuje poniższy schemat.

Aneks 2.

Proces Krzyżowania wiedzy

Kraje Północy

Kraje Południa

Wstępna lista
wymiarów
w krajach Północy

Wstępna lista
wymiarów
w krajach Południa

PRACA NA SEMINARIUM
W DWÓCH GRUPACH
KRAJÓW, PÓŁNOCY
I POŁUDNIA

Skorygowana lista
wymiarów
w krajach Północy

Skorygowana lista
wymiarów
w krajach Południa

POŁĄCZENIE LIST
WYMIARÓW Z KRAJÓW
PÓŁNOCY I POŁUDNIA

9 WYMIARÓW
WSPÓLNYCH

5 CZYNNIKÓW
MODYFIKUJĄCYCH

Aneks 3. Metoda badania ubóstwa wśród dzieci i ubóstwa osób starszych

Jak badano ubóstwo wśród dzieci: W Bangladeszu oraz w Tanzanii stworzono dwie grupy. Jedną grupę stanowiły dzieci żyjące w ubóstwie w wieku 9-16 lat. Drugą grupą byli praktycy, którzy pracują z dziećmi doświadczającymi ubóstwa. Grupy pracowały oddzielnie, stosując techniki odpowiednie do wieku uczestników, żeby zdefiniować wymiary ubóstwa wśród dzieci. Razem z dorosłymi praktykami w Bangladeszu w procesie *Krzyżowania wiedzy* brały udział dzieci. Wiedza lokalnych naukowców o ubóstwie wśród dzieci, uzyskana poprzez wywiady, została potem uwzględniona w końcowej analizie. W Tanzanii narodowa ekipa badawcza porównywała wiedzę praktyków z wiedzą dzieci, a wyniki te były włączone do końcowej analizy.

Jak badano ubóstwo osób starszych: Taką samą metodę zastosowano z osobami w wieku produkcyjnym, począwszy od pracy w trzech osobnych grupach, w celu ustalenia wymiarów ubóstwa doświadczanego w starszym wieku. W grupach brały udział osoby żyjące w ubóstwie w wieku 60 lat i starsze, praktycy w wieku produkcyjnym, którzy pracują z osobami starszymi i naukowcy. Po raz pierwszy w procesie *Krzyżowania wiedzy* z praktykami w wieku produkcyjnym oraz z naukowcami wzięli udział przedstawiciele grup osób starszych.

1. Osobiste doświadczenie ubóstwa	Bangladesz: dzieci	Tanzania: dzieci	Tanzania: osoby starsze
Wiek	10-14 lat	9-16 lat	Ponad 60 lat
Liczebność	22 dziewczyny, 13 chłopców, 35 łącznie	30 dziewczyn, 32 chłopców, 62 łącznie	7 kobiet, 19 mężczyzn, 28 łącznie
Miejsce i narodowość grup	2 na wsi (1 Rohingya); 2 w mieście (1 z kasty zarejestrowanego)	4 na wsi; 4 w mieście	4 na wsi; 3 w mieście
2. Praktycy	7 pracowników z organizacji pozarządowych zajmujących się wsparciem dla dzieci	7 nauczycieli i pracowników instytucji opieki nad dziećmi	12 nauczycieli, pastorów, pracowników socjalnych i administracji publicznej
3. Naukowcy, decydenci polityczni	Wywiady z 4 osobami (UNICEF, inspektor szkolny itd.)	0	7 wykładowców nauk społecznych/ badaczy

Aneks 4. Członkowie krajowych zespołów badawczych

Bangladesz

Tahmina AKTER, Tahamina APA, Rajon BIN, Marjina Akter BORSHA, Fakir Azmal HUDA, Rafiqul ISLAM, Samiur Rahman KHAN, Akhtaruzzaman KHAN, Sadjia Kadir KHAN, Mridha Shihab MAHMUD, Afsana MIMI, Pijon NONGMIN, Lenen RAHAMAN, Andrea RAHAMAN, Shams UDDIN, Jalal UDDIN, Claude HEYBERGER jako ekspert.

Boliwia

Sophie BOYER, Demetrio NINACHOQUE, Emma POMA, Roxana QUISPE YUJRA, Rocio ROSALES ZAMBRANA, Diego SANCHEZ, Martha TORRICO, Kassandra VILLCA. Podziękowanie dla Matta-DAVIESA, tłumacza.

Francja

Abdel BENDJABALLAH, Chantal CONSOLINI, Marianne DE LAAT, Caroline DESPRES, Marie-Hélène DUFERNEZ, Bafodé DIABY, Jean-Claude DORKEL, Evelyne DUBOIS, Gerardo GIL GARCIA, Elena LASIDA, Marion NAVELET, Pascale NOVELLI.

Stany Zjednoczone

Shawn ASHLEY, Maryann BROXTON, Guillaume CHARVON, Donna HAIG FRIEDMAN, Amelia MALLONA, Johny OCEAN, Julia Ann SICK, Kimberly Ann TYRE, Marlon WALLEN, Yamasheta WILSON.

Tanzania

Gabriel Chacha SASI, Upendo Spora CHRISTOPHER, Alexie GASENGAYIRE, Elimina John FUNGA, Abdallah JUMA, Frateline KASHAGA, Rehema Jackson MAPUNDA, Asha Athumani MOHAMMED, Venance Francis MAGOMBERA, Constantine Saasita MUNEMA, Pélagie MUKAMPAMIRA, Yussufu Hamisi MKUTI, Kasiani Hilali RAMADHANI, Salehe Mussa SEIF, Kitojo WETENGERE.

Wielka Brytania

Rachel BROADY, Amanda BUTTON, Sarah CAMPBELL, Susana CASTRO-MUSTIENES, Judy CORLYON, Thomas CROFT, Andrea CURRIE, Corrinna BAIN, Elaine CHASE, Paul DORNAN, Gwen-naëlle HORLAIT, Dann KENNINGHAM, Thomas MAYES, Susan McMAHON, Zewdu MENGISTE, Moraene ROBERTS oraz Lucy WILLIAMS.

Aneks 5. Międzynarodowy zespół koordynacyjny

Rachel BRAY, Marianne DE LAAT, Xavier GODINOT, Alberto UGARTE, Robert WALKER.

Logistyka

Asia JANKOWSKA, Léa AMBROISE, Fan WU, Marie REYNAUD.

Tłumacze

Pol AIXAS MARTINEZ, Anne BOISARD, Angeline BOTTIER, Mathieu CAUSSANEL, Samuel CO-ROYER, Laura DIEZ, Isabelle DUJET, Rachel FARMER, Teresa LOPEZ GONZALES, Morrisson MAUD, Emma MAWER, Ricardo SUIN.

Aneks 6. Doradczy panel naukowy

Sabina Alkire, dyrektor Oxford Poverty and Human Development Initiative (Inicjatywa oksfordzka ds. ubóstwa i rozwoju społecznego), Uniwersytet Oksfordzki

Grace Bantebya-Kyomuhendo, profesor w School of Women and Gender Studies, Uniwersytet Makerere, Kampala

Francois Bourguignon, były rektor Paris School of Economics w Paryżu, były naczelny ekonomista, Banku Światowego

Martine Durand, naczelny statystyk, dyrektor OECD Statistics Department (Departament Statystyki OECD)

Gael Giraud, naczelny ekonomista, French Agency for International Development (Francuska Agencja ds. Rozwoju AFD)

Paul Healey, kierownik specjalizacji w obszarze rozwoju społecznego, Department for International Development (Departament ds. Rozwoju Międzynarodowego w Wielkiej Brytanii DfID)

Ides Nicaise, profesor na Uniwersytecie Leuven w Belgii, koordynator projektu europejskiego RE-inVEST

Francesca Perucci, zastępca dyrektora, United Nations Statistics Division (Departament Statystyki ONZ)

Magdalena Sepulveda, były specjalny sprawozdawca ONZ ds. skrajnego ubóstwa i praw człowieka; pracownik naukowy, UN Research Institute for Social Development (Instytut Badawczy ONZ ds. Rozwoju Społecznego UNRISD)

Christopher Winship, profesor socjologii w Katedrze im. Diker-Tishman, Uniwersytet Harvarda, Stany Zjednoczone

Nobuo Yoshida, starszy ekonomista, członek Poverty and Equity Global Practice w ramach World Bank Group (członek panelu do grudnia 2016)

Aneks 7. Partnerzy

Fragmenty przemówienia Miguela Angela Gurrii, Sekretarza Generalnego OECD, wygłoszonego podczas konferencji międzynarodowej OECD–ATD Czwarty Świat, 10 maja 2019 w Paryżu

„Zbyt długo w dyskusji o ubóstwie panowała przepaść pomiędzy tym, jak ubóstwo jest mierzone i analizowane w krajach biednych i bogatych. Standardowe miary skrajnego ubóstwa, dla których podstawą był próg ubóstwa rozumiany jako dochód w wysokości 1,9 \$ dziennie, wskazują, że skrajne ubóstwo zostało już dawno wyeliminowane w większości krajów OECD... Taka konkluzja jest niespójna z osobistymi doświadczeniami osób żyjących w ubóstwie. Odzwierciedla ona również nieadekwatność standardowych miar. Po raz pierwszy badania prowadzone przez ATD i Uniwersytet Oksfordzki stawiają most nad tą przepaścią pomiędzy miarami ubóstwa w krajach bogatych i biednych... Pozwala to zastosować jednakową miarę do ubóstwa na całym świecie... Jako OECD podejmujemy starania, żeby rozwijać wskaźniki, które pozwolą uchwycić najbardziej niewidoczne wymiary ubóstwa, a zarazem odzwierciedlające jego najbardziej zgubne przejawy, takie jak pozbawienie ludzi sprawczości i napiętnowanie.”

Jean-Paul Moatti, członek United Nations Global Sustainable Development Report Expert Group (Grupy Ekspertkiej ONZ ds. Globalnego Raportu o Zrównoważonym Rozwoju), fragmenty przemówienia wygłoszonego podczas międzynarodowej konferencji OECD–ATD Czwarty Świat, 10 maja 2019 w Paryżu

„W jednym z czołowych czasopism naukowych na świecie «Nature», kilka tygodni temu ukazał się artykuł pod tytułem «Najlepsze badania to te, w których naukowcy współpracują ze społecznościami, których te badanie dotyczą» («The best research is when scientists co-elaborate the research with the communities involved»). Niestety nie posiadamy wystarczającej liczby przykładów tego, co teraz się nazywa badaniami partycypacyjnymi albo nauką obywatelską, czyli takimi badaniami jak to zrealizowane przez ATD Czwarty Świat oraz Uniwersytet Oksfordzki... W tym projekcie największe wrażenie zrobił na mnie fakt, że nasze liczne obserwacje łączą się z najbardziej przełomowymi odkryciami w nauce na skalę światową. Na przykład najbardziej znani neurobiolodzy wskazują na znaczenie emocji, które są sednem tego projektu... W Globalnym Raporcie o Zrównoważonym Rozwoju proponujemy, żeby światowa społeczność naukowa bardziej skupiała się na czymś, co się teraz nazywa «zrównoważoną nauką» (ang. sustainability science). Inaczej mówiąc, żeby punktem wyjścia dla nauki były rzeczywiste problemy ludzi, po to aby móc nawzajem czerpać nie tylko z wiedzy naukowej, ale i też innych rodzajów wiedzy, a szczególnie tej, która wypływa z rzeczywistych doświadczeń osób najbardziej zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem. Potrzebujemy takiej wiedzy, żeby poczynić dalsze postępy i znaleźć rozwiązania.”

**Międzynarodowy Ruch ATD Czwarty Świat
International Movement ATD Fourth World
Mouvement International ATD Quart Monde
Movimiento Internacional ATD Cuarto Mundo**

**12 rue Pasteur 95 480 Pierrelaye, Francja
www.atd-fourthworld.org**